DÖNEM : IX CİLT : 22 TOPLANTI : 3

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Yetmiş sekizinci Birleşim

7 . V . 1953 Perşembe

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	77
2. — Havale edilen kâğıtlar	77:78
3. — Yoklama	78
4. — Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları	78
1. — Sayın üyelerden bâzılarına izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/483)	79:79
2. — Bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan Kırklareli Mebusu Sıtkı Pekkip'in tahsisatı hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/484)	79
5. — Sorular ve cevaplar	79
A — Sözlü sorular	*79*
1. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Cumhuriyet Merkez Bankasının 1939 - 1945 yılları arasındaki altın stokunun miktarına ve 1945 yılından sonraki azalma sebepleriyle halihazır döviz durumuna ve döviz açığını kapamak için alınan tedbirlere, dış ticaret politikamızın esaslarına, ithalâta tahdit vaz'edildiğinin doğru olup olmadığına ve dış ticaret muvazenemizin lehimize dönmesini sağlamak üzere ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna Maliye Vekili Hasan Polatkan ve Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin sözlü cevapları (6/840)	79:83
2. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacığiller'in, mesken buhranına ve kiralara karşı gereken tedbirlerin Devlet tarafından ele alınmasına, Emlâk Kredi Bankasının Ankara'da yapılan apartmanlara tahsis ettiği kredi miktarı ile, yapı kooperatiflerine ve dar ve az gelirli vatandaşlara yaptığı kredi miktarına, Millî Korunma Kanunu muvacehesinde mesken ve kira dâvasının bir kül olarak halli için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne, Namıkkemal Mahallesindeki binaların memur ve işçilerden az gelirli olan vatandaşlara kat kat satılması hakkındaki söylentilerin doğru olup olmadığına dair Başvekilden olan sorusuna Başvekil adına Devlet Vekili Fethi Çelikbaş'ın sözlü cevabı (6/842)	83:90
3. — Yozgad Mebusu Yusuf Karslıoğlu'nun, dilenciliği menedecek tedbirlerin alınması hakkındaki kanun hükümlerinin şimdiye kadar yerine getirilmemesi sebebine dair sorusuna İçişleri Vekili Etem Menderes'in sözlü cevabı (6/896)	90:92
4. — Muğla Mebusu Cemal Hünal'ın, süngerci ve balıkçılara yardımda bulunulmasının düşünülüp düşünülmediğine dair Ekonomi ve Ticaret Vekilinden sözlü sorusu (6/899)	93

Sayfa

5. — Denizli Mebusu Baha Akşit'in, küçük sanatların yayılması, gelişmesi, bugünkü içtimai ve iktisadi şartlara uygun bir şekle getirilmesi ve bu sanat erbabının kalkınması, el dokumacılığının inkişafı ve dokumacılara kredi temini hususlarında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne ve Denizli'deki Apre - Boya santralinin el dokumalarını işliyen bir fabrika haline getirilmesinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin sözlü cevabı (6/920) 93:97

6. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Topkapı Sarayı Müzesiyle diğer müzelerimizdeki bâzı tarihî eserlerin Paris'te bir sergide teşhir edilmek üzere Fransa'ya gönderilmesi kararının ne gibi fayda ve mülâhazalara mebni verildiğine dair Başvekilden sözlü sorusu (6/923) 97:98

7. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Demokrat İzmir Gazetesinin İzmir Belediye Başkanı Rauf Onursal ile Belediye Daimî Encümen âzaları hakkındaki iddialarının doğru olup olmadığına dair Başvekilden olan sorusuna Başvekil adına Devlet Vekili Celâl Yardımcı ve İçişleri Vekili Etem Menderes'in sözlü cevapları (6/924) 98:99

8. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, bir bakanın her hangi bir siyasi parti il kongresinde başkanlık divanında görev kabul etmesinin nasıl mütalâa edilmekte olduğuna dair Başvekilden olan sorusuna Başvekil adına Devlet Vekili Celâl Yardımcı'nın sözlü cevapları (6/925) 100:101

9. — Çanakkale Mebusu Bedi Enüstün'ün, Çanakkale'nin iktisaden kalkındırılması için mahallen tetkikata memur edilen heyetin raporu hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin sözlü cevabı (6/935) 101:104

10. — Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın, Tunus meselesinde Hükümetin noktai nazarına dair Dışişleri Vekilinden sözlü sorusu (6/936) 104

11. — Diyarbakır Mebusu M. Remzi Bucak'ın, İstiklâl Gaztesinin 18 Kasım 1952 tarihli nüshasındaki (memleket bütünlüğünü parçalayıcı) neşriyat hakkında bir takibat yapılıp yapılmadığına dair sorusuna Adalet Vekili Osman Şevki Çiçekdağ'ın sözlü cevabı (6/937) 104:108

12. — İsparta Mebusu Said Bilgiç'in, 1944 senesinde milliyetçilerin mâruz kaldıkları işkencelerin vukubulmadığı yolunda Ulus Gazetesinde neşredilen makaleler hakkında ne düşünüldüğüne, işkence hâdisesi üzerinde bir tahkikat yapılıp yapılmadığına ve faillerin bugün hangi vazifelerde istihdam edildiklerine dair Başvekilden olan sorusuna Başvekil adına Devlet Vekili Celâl Yardımcı'nın sözlü cevabı (6/955) 108:114

13. — İsparta Mebusu Said Bilgiç'in, Türkiye Millî Talebe Federasyonu tarafından yabancı memleketlere tertiplenen seyahatlere ve Telebe Federasyonuna şimdiye kadar yapılan para yardımının miktarına dair Millî Eğitim Vekilinden sözlü sorusu (6/956) 114

14. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Büyük Doğu Mecmuasının günlük gazete haline geldiği ve kapandığı tarih ile bu müddet içinde aldığı resmî ilân bedelinin tutarına dair Başvekilden sözlü sorusu (6/961) 114:115

15. — Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, Kars'ta hüküm süren şiddetli ve devamlı kış sebebiyle hayvanların beslenmesini temin için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Başvekilden sözlü sorusu ve geri verilmesine dair önergesi (6/1013, 4/346) 1155

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Gündemde bulunan kanun teklif ve tasarılarının sorulardan önce görüşülmesi hakkındaki önergeler kabul edildi.

Van Mebusu İzzet Akın ile Tunceli Mebusu Hıdır Aydın'ın, iskâna mütaallik bâzı kanunların tadillerine dair kanun tekliflerinin kurulacak Geçici Komisyonda görüşülmesi kabul edildi.

Pasaport Kanununun 22 nci maddesinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun teklifinin gündemden çıkarılarak Dışişleri Komisyonuna verilmesi, komisyon sözcüsünün takriri üzerine, kabul edildi.

Millî Korunma Kanununun bâzı maddelerinin tadili hakkındaki kanun teklifinin maddelerinin görüşülmesi bitirilerek tümü açık oya konuldu.

Turizm Endüstrisini Teşvik kanunu lâyihasının maddeleri üzerinde de bir müddet görüşüldükten sonra

Açık oya sunulan Millî Korunma Kanununun bâzı maddelerinin tadili hakkındaki kanun teklifinin kabul edildiği bildirildi.

Vaktin gecikmesine binaen 7.V.1953 Perşembe günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Reisvekili	Kâtip
Kayseri Mebusu	Çanakkale Mebusu
F. Apaydın	*Ö. Mart*

Kâtip
Gazianteb Mebusu
A. Ocak

Sorular

Sözlü sorular

1. — Mardin Mebusu Aziz Uras'ın, Türkiye ile Suriye arasındaki arazi ihtilâflarının halli hususunda ne düşünüldüğüne dair sözlü soru önergesi, Dışişleri Vekâletine gönderilmiştir. (6/1058)

2. — Tokad Mebusu Zihni Betil'in, münhal bulunan Ekonomi ve Ticaret Vekâleti Müsteşarlığına şimdiye kadar tâyin yapılmaması sebebine dair sözlü soru önergesi, Ekonomi ve Ticaret Vekâletine gönderilmiştir. (6/1054)

Yazılı sorular

1. — Malatya Mebusu Mehmet Kartal'ın, Maraş Vilâyetinin Ardil, Sarıl ve Terbizek köylerindeki bir vatandaşa ait bulunan çiftliklere civar köylüler tarafından vâkı tecavüz dolayısiyle yapılan şikâyetin alâkalı bulunduğu müdahale ihtilâfının idari ve adlî safahatına ve ne neticeye bağlandığına dair yazılı soru önergesi, Adalet ve İçişleri Vekâletlerine gönderilmiştir. (6/1055)

2. — Malatya Mebusu Mehmet Kartal'ın, Malatya Vilâyeti merkeziyle kazaları merkezlerinde mecburi öğretim çağında olan çocukların sayısına, kaçının okula devam edebildiğine, ilkokul adedinin artırılması hususunda ne gibi tedbirler alındığına ve özel idare bütçesinden ilkokul inşatı için kaç lira ayrıldığına dair yazılı soru önergesi, Millî Eğitim Vekâletine gönderilmiştir. (6/1056)

3. — Malatya Mebusu Mehmet Kartal'ın, Malatya'nın Adıyaman, Pütürge, Darende ve Arapkir kazalarındaki sağlık merkezlerinden kaçında doktor ve müstahdem kadrosunun tamam olduğuna, Adıyaman ve Pütürge sağlık merkezlerinin hangi tarihte açıldığına, bu hastanelerin mütehassıs doktor kadrolarının ne zaman tamamlanacağına, konfor ve sıhhi tesisatları hakkında ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi, Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâletine gönderilmiştir. (6/1057)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Raporlar

1. — Aydın Mebusu Şevki Hasırcı'nın teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/473) (Gündeme)

2. — Büyük Millet Meclisi ve bağlanıklariyle Millî Saraylar, kasırlar ve köşklerdeki eşya hakkında Soruşturma Komisyonu raporu (5/37) (Gündeme)

3. — Diyarbakır Mebusu Kâmil Tayşı'nın teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Baş-

vekâlet tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/465) (Gündeme)

4. — Kars Mebusu Hüseyin Cahit Yalçın'ın teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/474) (Gündeme)

5. — Kırklareli Mebusu Mahmut Erbil'in teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/475) (Gündeme)

6. — Maraş Mebusları Ahmet Kadoğlu ve Ahmet Bozdağ'ın teşriî masuniyetlerinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/476) (Gündeme)

7. — Zonguldak Mebusu Hüseyin Balık'ın teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/477) (Gündeme)

8. — Zonguldak Mebusu Rifat Sivişoğlu'nun teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/468) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,05

REİS — Reisvekili Fikri Apaydın

KÂTİPLER : Ömer Mart (Çanakkale). Ali Ocak (Gazianteb).

3. — YOLAMA

REİS — Yoklama yapacağız.

(Erzurum seçim çevresi mebuslarına kadar yoklama yapıldı).

REİS — Çoğunluk var, Oturumu açıyorum.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLAR

1. — Sayın üyelerden bâzılarına izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/483)

Umumi Heyete

6 . V . 1953

Aşağıda adları yazılı Sayın üyelerin hizalarında gösterilen müddetlerle izinleri Riyaset Divanının 6 . V . 1953 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arzolunur.

T. B. M. Meclisi Reisi
R. Koraltan

Amasya Mebusu Hâmit Koray, 1 ay; hasta olduğu için. 4 . V . 1953 tarihinden itibaren.

Ankara Mebusu Salâhattin Âdil, 1 ay; hasta olduğu için. 4.V.1953 tarihinden itibaren.

Kastamonu Mebusu Ziya Termen, 1 ay; hasta olduğu için. 4.V.1953 tarihinden itibaren.

Kırklareli Mebusu Sıtkı Pekkip, 1,5 ay; hasta olduğu için. 28.IV.1953 tarihinden itibaren.

Malatya Mebusu Mehmet Kulu, 2 ay; hasta olduğu için 4.V.1953 tarihinden itibaren.

Seyhan Mebusu Mahmut Kibaroğlu, 1 ay; hasta olduğu için, 1.V.1953 tarhinden itibaren.

Sinob Mebusu Server Somuncuoğlu, 1 ay; hasta olduğu için. 4.V.1953 tarihinden itibaren.

Tokad Mebusu Mustafa Özdemir, 1 ay; mâzeretine binaen. 10.V.1953 tarihinden itibaren.

REİS — Birer birer tasvibinize arzediyorum.

Amasya Mebusu Hâmit Koray, 1 ay; hasta olduğu için. 4 . V . 1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Ankara Mebusu Salâhattin Âdil, 1 ay; hasta olduğu için. 4.V.1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kastamonu Mebusu Ziya Termen, 1 ay; hasta olduğu için. 4.V.1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kırklareli Mebusu Sıtkı Pekkip, 1,5 ay; hasta olduğu için. 28.IV.1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Malatya Mebusu Mehmet Kulu, 2 ay; hasta olduğu için 4.V.1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Seyhan Mebusu Mahmut Kibaroğlu, 1 ay; hasta olduğu için, 1.V.1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sinob Mebusu Server Somuncuoğlu, 1 ay; hasta olduğu için. 4.V.1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tokad Mebusu Mustafa Özdemir, 1 ay; mâzeretine binaen. 10.V.1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

2. — Bu toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan Kırklareli Mebusu Sıtkı Pekkip'in tahsisatı hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/484)

6 . V . 1953

Umumi Heyete

Hastalığı dolayısiyle bu toplantı yılı içinde kendisine iki aydan fazla için verilen Kırklareli Mebusu Sıtkı Pekkip'e, ödeneğinin verilebilmesi, İçtüzüğün 197 nci maddesi gereğince, Umumi Heyetin iznine bağlı olduğundan keyfiyet yüce tasviplerine arzolunur.

T. B. M. M. Reisi
R. Koraltan

REİS — Ödeneğin verilmesini tasvibinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — SÖZLÜ SORULAR

1. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Cumhuriyet Merkez Bankasının 1939 - 1945 yılları arasındaki altın stokunun miktarına ve 1945 yılından sonraki azalma sebepleriyle halihazır döviz durumuna ve döviz açığını kapamak için alınan tedbirlere, dış ticaret politikamızın esaslarına, ithalâta tahdit vaz'edildiğinin doğru olup olmadığına ve dış ticaret muvazenemizin lehimize dönmesini sağlamak üzere ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna Maliye Vekili Hasan Polatkan ve Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin sözlü cevapları (6/840)

19 . XI . 1952

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1. 1939 - 1945 arasında Cumhuriyet Merkez Bankasının altın stoku miktarının,

2. 1945 yılından sonra bu miktarın azalması sebebinin,

3. 1950 yılında iktidarı devralan Demokrat Partiye devredilen altın miktarının ve kaç tonun nereye merhun olduğunun, rehnedilmesi sebebinin, açıklanmasını,

4. 1950 - 1952 yıllarında altın stokunun arzettiği azalışın sebepleri,

5. 1952 yılında bir keresinde üç ton ve halen, sorumuzun veriliş tarihinde de 20 ton altının rehnedildiği doğru mudur?

6. İki veya üç defada dış ülkelere uçaklarla altın sevkedilmesi sebebi nedir?

7. Halihazır döviz durumumuz nedir?

8. Döviz açığımızın kapatılması için Hükümetçe ne gibi tedbirler ittihaz edilmiştir ve ittihazı düşünülmektedir?

9. Dış ticaret politikamızın esasları neden ibarettir? Liberasyon sisteminin Türkiye lehine veya aleyhine ne gibi neticeleri olmuştur?

10. İthalâta tahdit vaz'edildiği ticari mahafilde söylenmekte ve büyük tüccarların, toptancı tacirlerin lehine bir sistemin tesis edildi-

ği ve küçük tüccarın yeni sistemden zarar gördükleri ileri sürülmekte ve bu hususun Meclise aksettirilmesi milletvekillerinden talep edilmiş bulunmaktadır. Bunların doğru olup olmadığının açıklanmasını,

11. Dış ticaret muvazesinin Türkiye lehine dönmesini sağlamak üzere ne gibi idari, malî ve kanuni tedbirlerin alınması derpiş edilmektedir?

Halk efkârının sabırsızlıkla cevaplandırılmasını beklediği işbu sözlü soruma Türkiye Büyük Millet Meclisinde Maliye ve Ticaret ve Ekonomi bakanları tarafından cevap verilmesini rica ederim.

Saygılarımla.

Millet Partisi Meclis Grupu Üyesi
Zonguldak Milletvekili
Avukat
Abdürrahman Boyacıgiller

MALİYE VEKİLİ HASAN POLATKAN (Eskişehir) — Abdürrahman Boyacıgiller'in 11 sorusundan ilk 7 soru Maliye Vekâletini alâkadar etmektedir. Cevaplarını arzediyorum :

Sual 1. — 1939 - 1945 arasında Cumhuriyet Merkez Bankası altın stoku miktarı?

Cevap 1. — Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının 1939 - 1945 yıllarındaki altın mevcudu sene sonları itibariyle şöyledir :

Sene	Ton	Kilo	Gram
1939	26	190	491
1940	77	389	868
1941	79	237	485
1942	101	714	677
1943	143	395	678
1944	196	492	012
1945	213	941	906

1939 yılında 26 ton olan altın mevcudu 1945 sonunda 213 tona baliğ olmuştur.

Bu artışın 55 tonu halen İngiliz ve Fransızlara yıllık taksitlerini ve faizlerini ödemekte olduğumuz borçlanma suretiyle elde edilmiştir.

Sual 2. — 1945 yılından sonra bu miktarın azalması sebebi?

Cevap 2. — 1945 sonunda 213,9 ton olan altın mevcudu 5 sene içinde % 37,75 nispetinde 80,8 tonluk bir azalışla 133.1 tona tenezzül etmiştir.

Altın Stokunda 1945 yılı sonundan 1950 Mayıs ayına kadar görülen azalma harb yılları içinde altın terakümüne sebep olan ithalât imkânsızlığının ortadan kalkması üzerine yapılmış olan büyük ölçüdeki ithalâttan ve ihracatın da bunu karşılamaya kifayet etmemesinden ilerigelmiştir.

Sual 3. — 1950 yılında iktidarı devralan Demokrat Partiye devredilen altın miktarının ve kaç tonunun nereye merhun olduğunun, rehin edilmesi sebebinin açıklanması?

Cevap 3. — Partimizin iktidarı devraldığı 22 Mayıs 1950 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının altın mevcudu 137 ton 74 kilo 484 gramdan ibaretti. Bunun 9 ton 71 kilo 380 gramı Amerika Birleşik Devletlerinde Federal Rezerv Bankasına eski Hükümet tarafından rehin edilmişti. Bu suretle yeni iktidara intikal eden hakiki altın stoku 128 ton 3 kilo 104 gramdan ibaretti.

Federal Rezerv Bank'a merhun olan altının 5 ton 71 kilo 169 gramının kurtarılması mümkün olmuş 4 ton 211 gram ise 1950 yılında satılmıştır.

Sual 4. — 1950 - 1952 yıllarında altın stokunun arzettiği azalışın sebepleri?

Cevap 4. — Altın mevcudu,

22 Mayıs 1950 tarihinde	128 ton	3 kilo	104 gram
1950 sonunda	133 »	110 »	155 »
1951 »	133 »	976 »	278 »
1952 »	127 »	495 »	801 »
Bugünkü tarih itibariyle	127 »	531 »	574 »dır.

22 Mayıs 1950 tarihi ile 25 Nisan 1953 arasında altın stoklarında ancak 471 kilo 530 gramlık bir azalış mevcuttur.

1945 yılından 22 Mayıs 1950 tarihine kadar 85 ton 938 kilo 802 gram azalmış bulunan altın mevcudu iktidarı devraldığımız tarihten bugüne kadar yalnız 471 kilo 530 gramdan ibaret bir azalma kaydetmiştir.

Bu azalmanın da tek sebebi Avrupa Tediye Birliğine olan açıklarımız olmuştur.

Sual 5. — 1952 yılında bir keresinde 3 ton ve halen sorumuzun veriliş tarihinde 20 ton altının rehin edildiği doğru mudur?

Cevap 5. — Merkez Bankası dolâr temini maksadiyle altın rehin etmiştir. Merhun altın miktarı, bugünkü tarih itibariyle 31 ton 104 kilo 523 gramdır.

Sual 6. — İki veya üç defada dış ülkelere uçaklarla altın sevkedilmesi sebebi nedir?

Cevap 6. — Merkez Bankaları sureti umumiyede emirlerinde bulunan altınları bir yerde muhafaza etmezler. Bunların muhafaza işinin ait oldukları memleketlerle dış memleketler arasında tevzi olunması bir teamüldür. Merkez Bankamız da mevcut stoklarını aynı esasa tevfikan tevzi etmektedir.

Sual 7. — Hali hazır döviz durumumuz nedir?

Cevap 7. — Bâzı istisnalardan sarfınazar, hemen hemen bütün memleketlerde olduğu gibi bizde de ihracat muayyen mevsimlerde çok hızlanmakta, buna mukabil ithalât devamlı bir seyir takibetmektedir.

Bu itibarla Merkez Bankasının döviz borçları muayyen zamanlarda artmakta ve ihracatın çok hızlanması üzerine de azalmaktadır.

Merkez Bankasının buradaki rolü tıpkı Hazinenin fonksiyonuna benzer. Devamlı bir seyir takibeden bütçe giderleriyle mühim kısmı muayyen zamanlarda yapılan tahsilât arasındaki zaman farkını Hazine nasıl kısa vâdeli borçlanmalarla kapatırsa, Merkez Bankası da ithalât ve ihracatın aynı zamana isabet etmemesinden mütevellit boşlukları kendi borçlanma imkânlariyle kapatır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının haftalık vaziyet cetveline bakmak suretiyle hakiki döviz durumumuzu tesbit etmeye imkân yoktur.

Merkez Bankasının 25 Nisan 1953 tarihi itibariyle döviz borç ve taahhütleri yekûnu 227 000 000 liradır. Bazı kimseler, bu yekûnu derhal ve tamamen dövizle ödemesi lâzımgelen bir borç şeklinde telâkki ederek yanlış birtakım neticeler çıkarmaktadırlar. Bu yekûnun ve taahhütlerin ne gibi kalemlerden terekküp ettiğini gözden geçirecek olursak vaziyeti anlamış oluruz :

1. 227 milyon liranın 17 346 000 lirası Avrupa Tediye Birliği ile alâkalı bir kalemdir. 30 . VI . 1950 tarihinden önce Almaya'ya karşı meydana gelen 19 840 000 dolârlık borç dört yıl zarfında ve ayda 413 000 dolâr ödemek üzere konsolide edilmişti. Halen 15 aylık taksite mukabil 17 346 000 liralık bir bakıye kalmıştır. Bunun 2 312 800 liralık kısmı 30 Haziran 1953 tarihine kadar ödenecektir. Bakıyesi olan 15 033 200 liralık kısmı ise Temmuz 1954 e kadar ödeneceği için Merkez Bankasının kısa müddetli döviz taahhütlerinin dışında saymak lâzımdır.

2. 227 milyon liralık yekûn içinde 7 867 000 liralık bir kısım umumiyetle sefaretlerin döviz tevdiatına tekabül etmektedir. Daimî bir surette 7 - 10 milyon liralık bir seviyeyi muhafaza eden döviz tevdiat hesabı, ekseriya sefaretlerin memleketimizdeki masraflarında kullanıldığı için Merkez Bankası bu hesapta kayıtlı paraları döviz olarak değil Türk parası olarak ödiyecektir.

3. 227 milyon lira içinde 61 milyon lira muhabir bankalar tarafından ihracatçılara ödenmek üzere gönderilen senet ve havale bedelleridir. Bu borç da ihracatçılara Türk parası olarak ödenmek suretiyle tasfiye olunacaktır.

4. 227 milyon liranın 4 873 000 dolâr mukabili 13 644 400 lirası da Almanya'ya satılmış olan hububat karşılığı olarak alınan avansın bakiyesidir. 67 milyon liralık alacağımız üzerinden bugün ancak 50 400 000 lira tahsil edilmiş bulunmaktadır. Hububat teslim edildikçe tutarı mahsup edilecek olan bu avanstan başka bu satıştan daha 16 800 000 liralık bakıye alacağımız vardır. Bu yüzden 227 milyon liralık yekûnun içinde görülmesine rağmen 13 644 400 lira ödemek mecburiyetinde kalacağımız bir döviz borcu sayılmamak icabeder.

5. 227 milyon liralık borcun 20 769 000 dolâr mukabili 58 153 200 liralık kısmı açtırılmış bulunan akreditifler karşılığı olup vesaikin ibrazı sırasında peyderpey ödenecektir.

Saymış olduğumuz ve yekûnu 155 milyon lira tutan bu miktarı 227 milyon liradan tenzil edecek olursak geriye 72 milyon liralık bir döviz borç ve taahhüdü yekûnu kalır. Bu borcun ticari devrenin sonu olan 30 Haziran'a kadar ödenecek kısmı biraz evvel bahsettiğim konsolide Alman borcu taksiti olan 2 312 800 lira da dâhil olmak üzere 29 713 600 liradan ibarettir. Bu rakama akreditif karşılıklarından ne miktar inzimam edeceğinin ise bugünden tâyinine imkân yoktur.

Aralık da 116 237 000 Ocak'ta 90 387 000 ve Şubat'ta 97 628 000 Mart'ta 110 069 000 lira olmak üzere dört aylık ihracat yekûnumuzun 414 milyon lirayı mütecaviz olduğu ve elimizde

satılacak mal stokları bulunduğu göz önüne getirilecek olursa vaziyete telâşlı bir manzara vermeye çalışmanın ne kadar yersiz ve mesnetsiz olduğu anlaşılır.

TİCARET VE EKONOMİ VEKİLİ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) — Efendim, sorunun vekâletimi ilgilendiren kısımlarına cevaplarımı arzediyorum :

Sual 9. Dış ticaret politikamızın esasları neden ibarettir? Liberasyon sisteminin Türkiye lehine veya aleyhine ne gibi neticeleri olmuştur?

Cevap 9. Dış ticaret politikamızın esasını münasebette bulunduğumuz memleketlerle mübadelelerimizin ahdî esaslara istinat ettirilmesi prensibi teşkil etmektedir. Buna prensipten hareket ederek ticaret ve tediye anlaşmaları akdi suretiyle hemen bütün Avrupa memleketleri ile dış ticaret mübadelelerimiz tanzim edilmiş bulunmakta ve henüz aramızda anlaşma bulunmıyan Yakın ve Uzak Şark memleketleri ile Cenubi Amerika gibi yeni pazarlarla da ticaretimizi ahdî esaslara bağlamak üzere gayretler de sarfedilmektedir.

Anlaşmalarımız her muamelede fiilî döviz tediyesini bertaraf eden ve umumi şekilde mal mübadelesine imkân veren listeli veya listesiz kliring şeklindedir. Avrupalılararası İktisadi İş Birliği kararları ve Tediye Birliği Anlaşması da birliğe dâhil 18 memleketle olan iki taraflı anlaşmaların tediye imkânlarını genişletmiş ve çok taraflı mübadeleyi sağlamıştır.

Liberasyon sisteminin, tediyeleri iki taraflı anlaşma hesaplarının imkân hudutları dışına da çıkararak çok taraflı mübadeleye imkân vermesi ve bu suretle en elverişli şartları yerine getiren memleketlerden mal alınabilmesini temin eylemesi, ithalât bakımından memleketimiz için faydalı olmuş, kalkınma gayretlerimizin kolaylıkla tahakkukuna hizmet etmiştir.

İhracatımızın bu sistemden faydalanması, içeride temin edilmesi lâzımgelen bâzı şartlara da bağlı bulunduğundan, nispeten daha uzun zamana ihtiyaç göstermiştir. Liberasyondan faydalanan geniş ithalât neticesi ve ona müvazi kredi politikası ile tahakkuk eden istihsal bünye değişiklikliği ve artışı neticesinde ihracat fiyat ve şartlarımız da günden güne beynelmilel şartlara intibak yoluna girmiş olduğundan çok taraflı mübadelenin bu bakımdan da semerelerini idrak etmek yolundayız.

Sual 10. İthalâta tahdit vaz'edildiği ticari mahafilde söylenmekte ve büyük tüccarın, toptancı tacirlerin lehine bir sistemin tesis edildiği ve küçük tüccarın yeni sistemden zarar gördükleri ileri sürülmekte ve bu hususun Meclise aksettirilmesi milletvekillerinden talep edilmiş bulunmaktadır. Bunların doğru olup olmadığının açıklanması?

Cevap 10. İthalâtta tescil muameleleri 22 Eylûlden beri vekâletimce yapılmaktadır. Ve bu da küçük ve büyük tüccar gözetilmeksizin mal getirmek için bankalara vâkı müracaatların mal grupları içinde tarih sırasına göre ve anonim şekilde tatbik edilmektedir. Tesciller memleketin iktisadi kalkınmasında lüzum ve ihtiyaç bakımından en başta gelen maddelerin tercihan ithalini temin edecek şekilde yapılmakta, diğer tâli derecede ihtiyaç maddeleri ithali de döviz imkân ve kaynaklarımıza göre yapılan tescil ve tahsislerle temin edilmeye çalışılmaktadır. Akreditifli ithal muamelelerinde kredi marjı malların memleket ihtiyaçları bakımından lüzum derecelerine göre tahavvül eden nispetler de hesap edilmektedir.

29 . I . 1953 tarihinde neşrolunan kararname liberasyon listesinin tatbik şekli hakkında gerekli vuzuhu vermiş bulunmaktadır. Listedeki mallara ait ithalât bir taraftan memleketin ihtiyacı diğer taraftan ihracat gelirlerinin seyri ile ayarlı bir şekilde devam ettirilmektedir.

Sual 11. Dış ticaret muvazenesinin Türkiye lehine dönmesini sağlamak üzere ne gibi idari, malî ve kanuni tedbirlerin alınması derpiş edilmektedir?.

Cevap 11. İhracatı artırmak için yapılan çalışmaların yanısıra tediye muvazenemize müessir olacak faktörler üzerinde kararlar alınmaktadır. Bunlar meyanında : a) İhraç mallarının mümkün olduğu kadar Türk vapurlarına taşıtılması, b) Sigortaların yerli şirketlere yaptırılması, c) İthalât navlunlarının da mümkün olan kısmının kendi gemilerimizle yaptırılması gibi tasarruf tedbirleriyle üzerinde ehemmiyetle durulmaktadır.

Ayrıca artan istihsale kolaylıkla ve zamanında elden çıkarmayı temin edecek yeni pazarlar kazanılması için de çalışılmaktadır. Japon'ya, Hindistan, Brezilya gibi büyük müstehlik mem-

leketlere müteveccih gayretlerimiz ümit verici müspet yoldadır.

Bütün bunlara zamimeten, Avrupa İktisadi İş Birliği ile diğer beynelmilel teşkilât nezdinde, kalkınma ve istihsali artırma gayretlerimizin istilzam ettiği orta ve uzun vâdeli kredi ve yardım teşebbüsleri üzerinde de ehemmiyetle durulmaktadır.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, sorumuzun veriliş tarihi ile cevabın veriliş tarihi arasında bir hayli zaman geçmiştir. Sayın Başbakan soruların lüzumsuzluğuna bir münasebetle işaret etmişler ve Meclisin lüzumsuz sorularla meşgul edilmemesi temennisinde bulunmuşlardı. Bendeniz arzetmek isterim ki, sorular bilüzum değildir. Görüyorsunuz ki, memleketin bütün hayatî dâvalarında hepimiz bu sorular münasebetiyle tenevvür etmekteyiz. Sorunun veriliş tarihinde, döviz ve altın durumumuz hakikaten kötü bir istikamette seyrediyordu. Tenkidlerin Hükümetçe nazarı dikkate alınması, netice itibariyle birçok malî ve iktisadi tedbirlerin alınmasına yol açmış, sayın iki bakanın burada belirtmediği ve fakat Sayın Başbakanın geçen günkü basın toplantısında ortaya attığı yeni tedbirler bizim istikbal için endişelerimizi kısmen izale etmiştir. Bunlardan dolayı altı aylık döviz programlarının tanzimine tevessül edilmesi Meclise ilk girdiğimiz günden beri üzerinde durduğumuz ziraat aletlerinin Türkiye'de yapılması ve ezcümle 160 çeşit traktör ithal etmek mecburiyetinde kalan Türkiye'mizin Almanlarla son yapılan anlaşma neticesinde makina ve kimya endüstrisine vazife olarak verilen traktör imalinin ele alınmasıdır. Ve netice itibariyle döviz tasarrufunu sağlamak, malî ve iktisadi politikayı memleketin ihtiyaçlarına göre ayarlamak suretiyle ithalâtın en zaruri olan maddelere inhisar ettirilmesi, ki bütün bunlar Türkiye'nin iktisadi bakımdan geçirmiş olduğu tehlikeli buhranın izalesine mâtuf tedbirlerdir. Altın üzerinde durmamım sebebi, 1950 senesi Bütçesi münakaşa edilirken Sayın Başbakan eski iktidarın dört ton altını terhin etmesini bir Millî felâket olarak tavsif etmiş bulunuyordu. Demokrat Partinin iktidara geçişi tarihinden bugüne kadar görülen lüzum ve zaruretlerin icabı olarak Avrupa'ya hali hazırda 31 ton altını terhin etmiş bulunuyoruz. Elbette ki, memleket menfaatleri icabettiği zaman altın terhin edilir. Yalnız Başvekil olan zatın, başka bir iktidar zamanında dört ton, beş ton altının terhin edilmesini bir felâket olarak göstermesi karşısında, kendi zamanlarında 31 - 32 ton altını terhin etmesi elbette ki şâyanı tenkiddir.

Muhterem arkadaşlar; Türkiye İkinci Cihan Harbine girdiği zaman altın ve döviz durumu pek mükemmel bir halde değildi. Yalnız, İkinci Cihan Harbine girildiği tarihlerde ihracatımızın ithalâtımızdan çok olması memlekete altın stokları temin etmişti. Zamanın Başbakanı Şükrü Saracoğlu: (Bu altınlarla büyük fabrikalar kuracağız) demek gibi bir beyanat tarzını tercih etmişlerdi. Görüyoruz ki, o zaman biriken altınların çoğu bugün elimizden çıkmıştır. İktisadi politikamızın esasları katî ve memleketin ihtiyacına uygun bir şekilde tanzim edilmediğinden dolayı bu altınların bir kısmını terhin etmek mecburiyetinde kaldık. Halk Partisinin terhin ettiği altınların, döviz borçlarının ödenmemesi dolayısiyle, satıldığını da sayın bakan burada bildirmiştir. Bu itibarla yapılacak şey Hükümetin her şeyden evvel ihtiyaca uygun bir iktisadi politika tâkip etmesi ve iktisadi bir plâna istinat etmesidir.

Hindistan'a giden arkadaşlarımız aramızda bulunuyorlar. Kendileri görmüşlerdir ki, Hindistan dahi istiklâlini kazandıktan sonra 6 senelik, Pakistan 5 senelik ve bütün dünya memleketleri böyle üçer - beşer senelik iktisadi ve sosyal plânlar yapmak suretiyle ihtiyaçlarını kronolojik programlara istinat ettirmişlerdir. Bugün Hindistan senede 100 lokomotife muhtaçtır. Hindistan'ın halen senede 50 lokomotif yapmakta olduğunu gelen arkadaşlar söylüyorlar. Dizel motörleri dahi yapmaktadırlar. Bizim ise yedek parçaya olan ihtiyacımız mâlûmdur. Memleketimize gelen traktörlerin dahi yedek parçalarını yapamıyoruz. Memleketin iktisadi dâvası bir Millî dâva olarak ele alınmadıkça Türkiye'nin kalkınmasına imkân olmadığına kaniim. Bizim vazifemiz tenkid etmek ve başka memleketlerin gittikleri yolu ortaya koymak ve iktidarda bulunan hükümetlerin bu yola teveccüh ettiklerini görmekten ibarettir.

2. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, mesken buhranına ve kiralara karşı gereken tedbirlerin Devlet tarafından ele alınma-

sına, Emlâk Kredi Bankasının Ankara'da yapılan apartmanlara tahsis ettiği kredi miktarı ile, yapı kooperatiflerine ve dar ve az gelirli vatandaşlara yaptığı kredi miktarına, Millî Korunma Kanunu muvacehesinde mesken ve kira dâvasının bir kül olarak halli için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne, Namıkkemal Mahallesindeki binaların memur ve işçilerden az gelirli olan vatandaşlara kat kat satılması hakkındaki söylentilerin doğru olup olmadığına dair Başvekilden olan sorusuna Başvekil adına Devlet Vekili Fethi Çelikbaş'ın sözlü cevabı (6/842)

REİS — Soruyu okuyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1. Memleektimizde kiralar her gün artmakta ve mesken darlığı kira ve arsa spekülâsyonlarına yol açmakta ve Hükümet bu duruma rağmen buna lâkayıt kalmaktadır. Bunun sebebi nedir?

2. Bütün demokrat memleketlerin Hükümetleri, vatandaşları ev sahibi yapmak için her çareye baş vurmaktadırlar. Batı Almanya Cumhuriyeti Devlet teşkilâtında (Mesken inşa Bakanlığı) mevcut olduğu gibi, yeni Mısır Hükümetinde (Mesken Bakanlığı) ihdas edilmiş bulunmakta ve bu iş bir Devlet işi olarak ele alınmış bulunmaktadır.

İngiltere'de İşçi Partisinin iktidarı zamanında bir devre içinde iki milyon mesken yapılmış ve bu politika halen muhafazakâr Parti tarafından da benimsenerek mesken inşaatı Devletin göreceği bir âmme işi olarak mütalâa edilmektedir.

Buna rağmen Hükümet bu dâvayı niçin topyekûn ele almamaktadır?

3. C. H. P. İktidarı zamanında, pahalıya ve yanlış ve sakat bir esasa da dayansa bir Saracoğlu Mahallesi tesis edilmek ve Doğuda memurlar için mesken inşa edilmek suretiyle ilk adım atılmış olduğu halde, bu hayati ve aktüel Devlet tarafından niçin ele alınıp bir teşkilâtlanmaya ihtiyaç duyulmamaktadır?

4. Mesken dâvasının, Emlâk Kredi Bankasının teşebbüsleriyle halledileceğine Hükümet kaani mi bulunuyor?

5. Emlâk Kredi Bankasının Ankara'da yapılan apartmanlara tahsis ettiği kredi miktarı ile yapı kooperatiflerine ve dar ve az gelirli vataandaşlara yaptığı kredi miktarı neden ibaretti?

6. Apartmanlara yapılan kredilerden kaç Milletvekili istifade etmiştir? ve istifade edenlerin kimler olduğunu Hükümet açıklıyabilir mi?

Milletvekilleri arkadaşlarımızın, önce dar ve az gelirli milyonlarca vatandaşın mesken dâvasını halledecek kanun tekliflerini T. B. Meclisine vermeleri ve memleketin en büyük sosyal dâvasının hallinde Hükümeti tazyik etmeleri iktiza ederken kendi şahsi işlerini birinci plâna almalarına göre hiç olmazsa, Milletvekillerine kredi verilmesinde, fakir ve meskensiz milyonlarca vatandaşı birinci plâna almak ve kredilerin büyük kısmını kendilerine gelir sağlamak üzere apartman inşa edenlerin yerine bunları ikame edici yeni bir kredi tevzi sisteminin tesis ve tatbiki derpiş edilmekte midir?

7. — Mesken ve kira dâvasını ve 1939 yılında meskenlerini, binalarını ucuz kiralarla kiraya veren ve bu gün sızlanmakta haklı olan binlerce mülk sahibinin tedirgin olmasına yol açan Millî Korunma Kanunu muvacehesinde Hükümet, mesken, kira dâvasını bir kül olarak mütalâa ve hal için ne gibi tedbirler derpiş etmektedir?

8. Devlet elinde olan demir, çimento, kereste, tuğla - kiremit fabrikalarının memur, işçi köylü, esnaf arasında durumu kötü olanlara maliyetleri üzerinden tevzii için bir sistem tesisi mülâhaza edilmekte midir?

9. İnşaat malzemesinin fiyatlarını düşürmek için gereken malî ve kanuni tedbirlerin ittihazı düşünülmekte midir?

10. — Emlâk Kredi Bankasının yanında, vatandaşların mesken ihtiyaçlarını bir an önce sağlamaları için millî bankalarımızın da meskene kredi tahsis etmelerini sağlamak üzere Bankalar Kanununda tadilât yapılması Hükümetçe terviç edilmekte midir?

11. Saracoğlu Mahallesinin açık artırma ile tercihan memur ve işçiler arasında az gelirli ve kazançlı vatandaşlara satılması ve kat kat satışa arzedilmesi hakkındaki söylentiler doğru mudur?

12. — Emekli Sandığı ve İşçi Sigortalarının biriken 400 milyon sermayesinin (fonun) memurlara ve işçilere ev yapılmasına tahsis edilmesi ve başka yerlere verilmemesi için bir çalışma veya tetkik ve tasavvur var mıdır?

13. Gerek İşçi Sigortaları Kurumu ve gerekse Emekli Sandığının mesken dâvasının hallinde nâzım rol oynaması mümkün iken mensuplarının, iştirakçi ve tevdiatçılarının mesken ihtiyaçlarını, mesken kooperatifleri ile banka kredileri sistemi içinde mütalâa etmeye ve bu şekilde halletmeye imkân olmadığı ve bu şeklin, faiz ve çeşitli masrafların inzimamı ile mesken edinmek istiyenler için pahalı olduğu nazara alınarak yüzde bir gibi cüzi bir faizle bu iki teşekkülün ciddî teşebbüslere kredi vermeleri memur ve işçilerin mesken dâvasının bu tarik ile halli için Hükümet gereken teşebbüsleri niçin ihmal etmektedir?

Bu sorumun, T. B. M. Meclisinde sözlü olarak Sayın Başbakan veya tensip edeceği bir bakan tarafından cevaplandırılmasını rica ederim.

Saygılarımla.

17 . XI . 1952
Millet Partisi Meclis Grupu
Üyesi
Zonguldak Milletvekili
Avukat
Abdürrahman Boyacıgiller

REİS — Fethi Çelikbaş.

DEVLET VEKİLİ FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar; Sayın Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller'in kiraların günden güne artması ve mesken darlığının arsa spekülâsyonuna yol açması karşısında gerek mesken inşaatı ve gerekse bu inşaat ile ilgili hususat hakkında sorduğu 13 maddelik sualine Sayın Başvekil adına sırasiyle cevaplarımı arzediyorum:

1. Hükümetiniz iktidara geldiğinden beri, memleketimizdeki kiraların yüksekliği ve mesken darlığının mevcudiyetini göz önünde bulundurmuş ve bunu gidermek için icap eden tedbirleri almış bulunmaktadır. Bu tedbirleri iki sahada hulâsa edebiliriz.

a) Malî sahadaki tedbirler,

b) İktisadi sahadaki tedbirler.

Malî sahadaki tedbirler : Emlâk Kredi Bankasının inşaat kredisi olarak ayırdığı miktar 1950 yılında 24, 1951 yılında 73 ve 1952 yılında ise 177 milyona yükselmiş bulunmakta ve buna ilâveten de işçi meskenleri için İşçi Sigortalarından faydalanılarak ikraz limiti % 80 kadar yükseltilmiş bulunmaktadır.

İktisadi sahadaki tedbirlere gelince : Mevcut çimento sanayiimiz genişletilmekte ve inşaat demiri istihsali artırılmaktadır. Yine bu cümleden olmak üzere inşaat kerestesi, Gümrük Resmi muafiyetinden istifade ettirilmektedir.

2. Mesken mevzuu ile iştigal etmek üzere bâzı devletlerde görüldüğü gibi müstakil bir vekâlet ihdası düşünülmemiştir.

Yukarda izah olunan malî ve iktisadi tedbirlere ilâve olarak mevcut Bina Yapımını Teşvik Kanununun boşluklarını ve aksıyan taraflarını ıslah için hazırlanan kanun tasarısı Büyük Meclise sunulmuştur.

3. 4626 sayılı Kanunla yurdun muhtelif bölgelerinde memur evleri yapılmıştır. Halen kanunla verilmiş salâhiyet sona erdiğinden yeniden inşaata devam bir kanun mevzuudur.

4. Mesken dâvasının hallinde Emlâk Kredi Bankasının rolü şüphesiz çok mühim olmuştur. En canlı misal Ankara'daki bugünkü durumdur. Bu banka son zamanlarda faaliyetini bütün memlekete teşmil etmek yolundadır. 8 - 12 aded arasında çimento fabrikaları çalışmaktadır.

5. Emlâk Kredi Bankasının 1952 yılında Ankara'da mesken inşaatı için verdiği kredi miktarı 14 214 805 lira olup diğer inşaat için verdiği kredi miktarı da 9 966 445 liradır.

6. Bankadan kredi temin edenlerin hüviyetlerinin açıklanmasına Bankalar Kanunu müsait değildir.

7. 1939 yılındaki kiraları esas kabul eden ve bir kısım vatandaşların mağduriyetine sebep olduğu ileri sürülen Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesinin tadili hakkındaki hususa gelince; bu dün kabul buyurduğunuz bir kanunla cevaplandırılmış bulunmaktadır.

8. Devlet elindeki fabrikalar hakkındaki sual iki kısımda mütalâa olunarak cevaplandırılabilinir :

A) Eğer sualde fabrikaların tevzii kasdolunuyorsa, Devlet İktisadi Teşekkülleri elinde bulunan müesseselerden bâzılarının 3460 sayılı Kanunun 6 ve 39 ncu maddeleri gereğince anonim şirket haline ifrağı düşünülmekte olup prensip kararı üzerinde çalışmaktadır.

B) Sualde, fabrika mamullerinin tevzii sorulmakta ise; İktisadi Devlet Teşekkküllerine ait fabrika mamulleri maliyetlerine normal bir

işletme icabı olan muayyen hadler dâhilinde kârlar ilâve olunarak satılmakta, yalnız demirle çimento tevzie tâbi tutulmaktadır.

Bu mamullerin pazarlarımızdaki nedreti de, fiyatlarının ithal mallarına nazaran daha ucuz olmasından ileri gelmektedir. Devlet, inşaatı teşvik bakımından böyle ucuz bir fiyat sistemini tatbik etmeyi faydalı bulmaktadır. Bunun haricinde, memur, işçi, köylü ve esnaf arasında fiyat farkları yaratarak tevziat yapılması fayda yerine maddi ve mânevi büyük mahzurlar tevlit eder. Fiyatla ilgili olmıyarak kooperatifler gibi meslek gruplarına mümkün olan kolaylıklar gösterilmektedir.

9. İnşaat malzemesi fiyatlarının düşürülmesi için gereken malî ve kanuni tedbirler alınmaktadır.

10. Emlâk kredisi uzun vâdeli ve nispeten ucuz faizli bir nevi yatırım kredisidir. Diğer millî bankaların kredi membalariyle statüleri böyle bir krediyi temin etmelerine elverişli değildir. Haddizatında bu cihet bankacılık tatbikatı ile de kabili telif olmadığından Bankalar Kanununda bir tadil de mevzuubahis değildir.

11. Namıkkemal Mahallesindeki memur evlerinin açık artırma suretiyle veya memur veya işçilere satılmaları hakkında Hükümetçe alınmış bir karar mevcut değildir.

12, 13. Emekli Sandığının biriken sermayesiyle meskensiz memurlara ev yapılması hususu tetkik mevzularımız arasında yer almış bulunmaktadır.

Nitekim 5434 sayılı Kanunun 22 nci maddesini tadilen hazırlanan tasarı ile Sandık sermayesinin % 5 ine kadar olan kısmının iştirakçi ve tevdiatçılardan evi olmıyanların Sandıkça hazırlanacak nizamname uyarınca mesken inşasına mahsus olmak üzere kuracakları kooperatiflere yirmi yıl vâde ile % 5 faizli borç para verilmesi cihetı düşünülmüş olduğunu arzeylerim.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, görüyorum ki Hükümetimiz bu mevzu üzerinde bâzı memleketlerin aldıkları esaslı tedbirlere tevessül etmemektedir.

Huzurunuza her çıkışımda, memleketimizin ana dertlerinden birini ele alarak iktidarda bulunan Hükümetin bunu halletmesini istiyor ve ona bu suretle yardım etmeye çalışıyoruz. (Yaa, bravo sesleri)

Arkadaşlar, dinlerseniz aşağıda faydalı malûmat bulacaksınız, istifade edeceksiniz.

Bugün memleketimizin ana meselelerinden birini mesken ve iskân dâvası teşkil etmektedir. Her memleket kendi imkân ve şartlarına uyan bir plân hazırlamış ve iskân ve mesken dâvasını her çareye baş vurarak halletmek yolunu tutmuştur. Bu dâva bir bütün olarak ele alınmadıkça, vatandaşların birer mesken sahibi olması sağlanamaz, kira derdi memurları, işçileri, fakir halkı ezer durur, gecekondular memleketin her tarafını sarar, şehirler çirkinleşir, halk sağlık durumu bozuk yerlerde yaşamaktan doğan hastalıklardan başını kaldıramaz.

Bu dâva dün nasıl ise bugün de öylesine olduğu yerde saymaktadır. Bu sahada plânla çalışmaya başlandığı hâlâ görülmemektedir. Filhakika Ankara'da bir yıl içinde 3000 apartman inşa edilmiş, kiralık daireler çoğalmıştır, fakat kira bedelleri 150 liranın üstünde kaldıkça bunlar kiracı bulamıyacaklar, az gelirli vatandaşlar gayrisıhhi meskenlerde mal sahibi veya kiracı olarak yaşamakta devam edeceklerdir. O halde ne yapabiliriz diyeceksiniz? Başka memleketler ne yapıyorlarsa onu yapacağız. Başka memleketlerdeki hareketleri gözden geçirelim.

Batı Almanya'da mesken ve iskân işi :

Bu işi ele alan Hükümet işe Devlet kadrosuna (Mesken İnşa Bakanlığı) nı ithal etmekle başlamış ve kalkınma plânına göre, plânlı inşaata tevessül etmiştir. Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya göç eden en az dokuz milyon Alman'ı bu sistemli ve plânlı çalışma sayesinde iskâna imkân bulmuştur. Bu bapta neşredilmekte olan bülten dikkate şayan neticeleri gözlerimizin önüne sermekte ve bize ibret olacak çalışmalara rehberlik etmektedir. İstatistikler dikkatle tetkik edilirse Almanya'da mesken ve iskân işi 1948 de yapılan para ıslahatından beri 1.400.000 ev inşa edilmek ve bu suretle 5.500.000 vatandaş ev sahibi kılınmak suretiyle müspet bir yolda yürütülmektedir.

1952 senesinde inşa edilen 400.000 ikametgâhtan 300 bini (içtimai ikametgâh inşaat plânına) uygun olarak yapılmıştır. Alâkalı Bakanlığın sene sonunda verdiği malûmata göre 1952

de her beş dakikada dört yeni bina inşa edilmiştir. Hazırlanan kanuna göre 1955 senesine kadar Batı Almanya'da 1.800.000 ikametgâh inşa edilecek binalar muayyen tip ve evsafta olacaktır. Yine aynı Bakanlığın yayınladığı malûmata göre 1949 dan beri inşa edilen 1.200.000 ikametgâh için 12 milyon 500 bin Türk lirası harcanmıştır.

Fransa'da :

Modernleştirme ve donatım plânı (Plan de Modernisation et d' equipment) yahut Monnet plânı denilen Fransız İktisadi Kalkınma Plânında inşaat işleri de nazara alınmış ve bu işler plân dairesinde yürütülmüş ve yürütülmekte bulunmuştur.

İngiltere'de :

Altı yıl süren İkinci Cihan Harbi, bütün savaşa katılmış ve hattâ katılmamış memleketlerde olduğu gibi İngiltere'de de mesken buhranına yol açmış ve iş başına gelen hükümetler ana bir dâva olarak bu işe el atmışlar ve plânlı çalışmalara başlamışlardır.

İngiltere'de normal zamanlarda inşaat işlerinde ve inşaat malzemesi sanayiinde 1.300.000 kişi çalışırken savaş yılarında bu miktar 600.000 e düşmüş ve savaş yıllarında doğum nispeti harbden öncesine nispetle daha çok artmış ve bunun neticesi olarak mesken buhranı çoğalmış bombardımanların da tesiri ile mesken ve iskân işi içinden çıkılmaz bir zorluk arzetmeye başlamıştır.

İşçi Partisinin mesken ve iskân dâvası uğrundaki çalışmaları :

İkinci Dünya Savaşından sonra iktidara gelen İşçi Partisi Hükümeti bu işi ciddî olarak ele aldı. Meskene ihtiyacı olanları hususi sermaye ile karşı karşıya bırakmadı. İktidarda kaldığı müddet içinde, bütçelere her sene yüz milyonlarca sterlin tahsisat ayırarak bu paraları mahallî idarelere - UNTRY - altmış sene müddetle yüzde üç gibi cüzi bir faizle verdi. Bu suretle bir milyonu mütecaviz standart ev yapılmasına âmil ve saik oldu. Hükümet bir taraftan en kısa zamanda vatandaşları mesken sahibi kılmaya çalışıyor diğer taraftan da kiraların yükselmemesine hadim kararlar, tedbirler alıyordu. İnşaat harbden öncesine nispetle en az üç misli pahalıya mal olduğu halde 1951 yılında bina yapımı oldukça çok olmuştur.

Muhafazakâr Parti zamanında :

Bir taraftan tatbik edilmekte olan sistem muhafaza edilmiş, beri tarafta ise inşaat şirketlerinin faal şekilde bu işe sermaye yatırmaları sağlanmıştır. İşçi Partisinin devletçi politikası gevşetilmiş ve bugün hususi sermaye, umumi inşaatın yüzde altmışı nispetinde bina yapmaya mezun kılınmıştır. Bugünkü iktidar standart ev plânları üzerinde çalışmaktadır. Bankalar ve inşaat şirketlerinin gösterdikleri kolaylıklar sayesinde bugün İngilizler, eski ev almaktansa yeni ev inşa etmeyi daha ucuz buluyorlar. Bunlar ev yaptırmak istiyenlere yüzde seksen nispetinde ikrazat yapıyorlar ve aldıkları faiz de yüzde iki buçuğu geçmiyor. Vâde otuz yıl olarak kabul alunuyor.

1952 - 1953 yılı Bütçesinde mahallî idarelere bina inşaatı için ayrılan tahsisat 360 000 000 sterline baliğ olmuştur. Bu idareler borçlarını altmış senede yüzde üç buçuk faiz ödiyerek itfa edeceklerdir.

Birleşik Amerika'da :

Bu iş standart bir şekle girmiş büyük inşaat şirketleri ve bankalar vatandaşları ev sahibi kılmak için seferber edilmişlerdir.

Şimali Avrupa ülkelerinde : İsveç, Norveç, Danimarka, Finlândiya'da yapılan büyük işler sayanı hayret derecede muazzamdır. Bunların içinde İsveç'te kiracılar kooperatiflerince apartmanlar yapılmış ve blok apartmanların çok ucuza mal olması neticesi kiracılar mesken sahibi olmuşlardır. Diğer memleketlerde mesken ve iskân işi plânlı bir şekilde ele alınmıştır.

Rus - Fin savaşı sonunda elden çıkan yerlerden Finlândiya'ya hicret eden yarım milyon kadar Finli mesken sahibi kılınmış ve bir tek kişi açıkta kalmamıştır.

Diğerlerinde : Batı Almanya gibi yeni kurulan Pakistan'da bile, Hindistan'dan hicret eden 9 milyon insan çok kısa zamanda iskân edilmişler ve plânlı çalışma sonunda hepsi iş güç sahibi olmuşlardır.

İsrail, iskân plânı sayesinde bir iki yıl içinde nüfusunu 1 250 000 e yükseltmiş sendika kooperatiflere mesken dâvasını halletmiştir.

Türkiye'de mesken ve iskân işi :

Bizi bugünkü güç duruma sokan başlıca sebep, plân - programsız çalışmamızdır. Saltanat zamanında olduğu gibi halen dahi bir iskân - mesken politikamız yoktur. Bu işi ilim ve ihti-

sas işi olarak ele almış ve bir bütün olarak mütalâa etmiş değiliz.

Bugün, mesken ve iskân işimiz dağınık şekilde yürütülmeye çalışılıyor. Emlâk Kredi Bankası, bu dâvanın halli için yeter bir çare değildir. C. H. P. iktidarı zamanında çıkarılan inşaatı Teşvik Kanunu (Bina Yapımını Teşvik Kanunu) tatbik kıymetinin azlığından netice vermemiştir. Muhtaç halkın mesken dâvası maalesef yüzüstü kalmıştır.

İkinci Cihan Harbinin devamı müddetince ve halen tatbik edilmekte olan Millî Korunma Kanunu, inşaat malzemesi fiyatlarının, yükselmesine engel olamamıştır. Çeşitli sebeplerin tesiri altında mesken kiraları alabildiğine yükselmiş, inşaat malzemesi fiyatlarında - diğer sahalarda olduğu üezere - kontrol tesis ve idame edilmediğinden dolayı inşa edilen meskenler yüksek maliyete dayandığından kira bedelleri de buna mütenazır olarak yüksek bir seviyede tutulmuştur. Durum bugün dahi böyledir.

Bugün, işçileri, memurları, fakir esnafı, köylüyü sıhhi birer mesken sahibi kılmak için elimizde her türlü imkân mevcuttur.

1. Emekli Sandığı fonlarını, memurları mesken sahibi kılmakta kullanmak, memurun kira bedelini, Devletin tanzim edeceği mesken plânındaki esaslara ve çıkarılacak kanundaki hükümlere göre sahip olacağı evin taksiti olarak kabul etmek,

2. İşçi sigortası primlerinden teşekkül eden primleri işçileri ev sahibi kılmaya tahsis etmek,

3. İngiltere'de olduğu üzere Devlet Bütçesinde ayrılacak tahsisatla mahallî idareleri takviye etmek ve onlara vazifeler vererek işçi ve memur dışında kalan esnaf ve fakir halkı ve İş Kanunu şümulüne girmiyen vatandaşları mesken sahibi kılmak,

4. Memleketimizde de, inşaat şirketlerinin ve Emlâk Bankasından başka diğer bankaların mesken kredisi vermelerini sağlamak üzere Bankalar Kanununda değişiklik yapmak.

5. Mesken ve iskân dâvasını plânlı bir şekilde yürütmek için (Mesken ve İskân Bakanlığı) kurmak.

Bizim görüşümüz bundan ibarettir.

REİS — Devlet Bakanı.

DEVLET BAKANI FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, sayın soru sahibi Boyacıgiller arkadaşımızın yazılı mukabil cevaplarından sonra kendilerini cevapsız bırakmamak maksadiyle tekrar söz almış bulunuyorum. Kendileri bu hususta birtakım araştırmalar yapmıştır. Fakat Hükümetten muayyen sualler sorulduktan sonra Hükümetin bu suallere nasıl cevap vereceği bilinmezken kendileri önceden bunu kestirerek yazılı mukabil cevaplar hazırlamıştır. Muhtelif memleketlerdeki tatbikat ile alâkalı birtakım malûmat, ki bunlar meselâ Milletlerarası İş Bürosu neşriyatında bulmak mümkündür, şartların ne olduğu tetkik edilmeden bir konuşma yapılmıştır. Müsaade buyurursanız, soru bir murakabe müessesesi olarak telâkki edilmesi lâzım gelirken, hele arkadaşımızın şimdi yaptığı gibi önceden yazılı olarak hazırladığı mukabil cevaplarda dahi birtakım kanunların tadili tavsiye olunurken, kendileri de haiz oldukları milletvekilliği salâhiyetlerine istinaden pekâlâ bu kanunların tadillerini yapmak için inisiyatifi ellerine alabilirler ve gerekli teklifleri yapabilirlerdi ve Hükümetiniz de bunlardan programına göre kabiliyeti tatbikıyesi olanları benimser, Yüksek Meclis teklifleri kabul ederek kanuniyet kazanır ve iş de yürütülürdü. Aksi takdirde, yüksek huzurunuzda soru vesilesiyle büyük dâvalar imkânlarımız düşünülmeden konuşulmaktan ve mevzular ele alınmaktan öteye gidilemez.

Hükümetlerin mesken politikası, o memleketin iktisadi, malî ve içtimai politikasının bir cüzü telâkki edilir ve bunun dışında mesken ve iskân politikası diye bir şey yoktur. Demin arzettiğim gibi, Hükümetin bir tarafta Emlâk Kredi Bankasının şubelerini bütün memlekete yayma yoluna giderken, diğer taraftan da kanun yoliyle değil, fakat daha rasyonel olarak inşaat malzemelerinin istihsalini artırma yoluna giderek, fiyatların düşürülmesi hususunda gayretler sarfetmektedir. Fakat daha rasyonel olarak çimento sanayii, tuğla, kiremit sanayii, kereste mevzuu ve nihayet demir mevzuu gibi mesken politikasını inşaat malzemeleriyle alâkalı kısmı üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Kendileri İngiltere'den, Norveç'ten misal getirdiler. Bunlar nihayet mukayeseye medar olmaktan öteye geçemez arkadaşlar. Memleketimizin şartları neye elverişli ise ona göre ted-

birler alınır. Yoksa başka memleketlerin ele aldığı meseleleri kendi bünyemize tıpatıp intikâl ettirmeye imkân ve ihtimal yoktur.

Bu mesken dâvası mevzuunda, bilhassa inşaat malzemesinin ele alınması Hükümetin üzerinde çok ciddî olarak durduğu bir husustur. Bu itibarla, büyük olduğunu kendilerinin de ifade ettikleri bu türlü meselelerimiz, bugünden yarına bir sihirbaz değneği ile halledilivereceğini beklemek gayrikabil tahakkuk bir şeydir. Bu, insanı hüsrana götürür. Bu bakımdan memleketimizin iktisadi ve malî imkânları neye elverirse, dâvamızı nereye kadar tahakkuk ettirmek imkânını verirse Hükümet bunların üzerinde titizlikle durmaktadır. Ve demin arzettiğim gibi kendilerinin, Hükümet çalışmalariyle telif olunacak teklifleri varsa kanunların tadili yolunda inisiyatif alır ve Hükümet de kendi noktai nazarını, tekliflerine iltihak etmek suretiyle, beyan eder. Eğer bir boşluk varsa doldurulur, teklif kanuniyet kazanır. Ve Hükümet de lâzımgelen diğer idari ve iktisadi tedbirlerini alır. Bu tarz çalışma dışında bu dâvanın halli Hükümetçe mümkün görünmemektedir.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Efendim, muhterem arkadaşımız bendenize ikinci defa konuşmak fırsatını verdiği için bilhassa teşekkür ederim. Kendileri çok asabi bir şekilde konuştular. (Gürültüler). Bunun sebebi kendilerinin hazırlıksız olarak sualimi cevaplandırmakla karşı karşıya kalmış olmalarından ileri geliyor, benim aldığım malûmat başka kaynaklardandır. Bakınız Almanya bakanlık kurmuş, teşkilât yapmış, neşriyat yapıyor, şu kadar ev yaptım, standart tipler meydana getirdim, diyor. Her devlet kendi bünyesine göre çalışıyor, dedim. Biz de, kendi imkânlarımızla çalışabiliriz, diyoruz. Bir misal olarak arzedeyim; memur maaşlarından % 5 kesilerek tesis olunan fon 400 - 500 milyon lirayı aşmaktadır. Bu paralar nerede kullanılır? Emekli Sandığı Kanununun 20 nci maddesine göre tahvil almakta, akarat yaptırmakta, Devlet İktisadi Teşekküllerine ikraz edilmekte.. Dikkat ederseniz, eski ve yeni iktidar bu dâvayı ele alıp memurun parasını keser. Sosyal yardım müessesesi olan Emeklî Sandığı memurlarına ev yapılmasına para tahsis etmemiştir. Devletin elinde, demir var, çimento fabrikaları var, ormanları, parası var, nihayet bol bol elemanı var. Eğer biraz himmet etseler ve çalışsalar bu dâvayı kökünden halletmek mümkündür.

Arkadaşlar! işçilere gelelim: İşçi Sigortaları Kurumu, fonlariyle bugün apartman almakta, gelir sağlıyacak akarata tahsisler yapmaktadır. İşçilerin mesken dâvasını halletmek için Hükümet küçük tedbirlerle iktifa etmektedir. 400 000 işçi vardır. İktisadi Devlet Teşekkülleri dâhil, 400 bin memur vatandaşımız vardır. Yani bugün iktidar 800 bin vatandaşa ev, mesken, ikametgâh yapmak ve bu dâvayı halletmekle mükelleftir. Çünkü devletler böyle sosyal dâvaları ele almazlarsa gecekondu dâvasiyle karşılaşılır. Devletin başına belâ kesilir. Kanunlar gecekonduyu yıkmaya cevap verir; onun yıkılmasını emreder. Politik sebeplerle gecekondu yıkılmıyor. Bunun sebebi nedir, niçin gece kondular yıkılmıyor? Çünkü, Devlet bakanları ve âmme hizmeti görmekle mükellef olan malî müesseseler bâzı zevatı apartman sahibi yapmak için geniş krediler açıyorlar. Biz bunlarla mücadele ettik ve neticede gördükkî Emlâk Kredi Bankası limitini 25 bin liraya indirdi.

Sayın Çelikbaş arkadaşımız henüz yeni bakan oldukları için tabiî bu işleri henüz tetkik etmek imkânını bulamadılar. Biz ise Meclise geldiğimiz günden beri bu gibî işlerle mücadele etmekteyiz. Bana niye kanun teklif etmiyorsun dediler, onu da yaparak bu işler için iki kanun teklif ettim, tetkiktedir arkadaşlar.

Emekli Sandığı Kanununun 20 nci maddesinin tadilini teklif etmeden evvel Emekli Sandığı eski Genel Müdür Ulvi Yenal arkadaşımızla konuştum, kendileri tezimi kabul ettiler ve müessesenin fonundan yüzde beşinin mesken inşasına tahsisi derpiş edildi, bendeniz vaktin geçmemesi için bir kanun teklif ettim bu kanun halen tetkiktedir.

İşçileri bir mesken, ev sahibi kılmak için bir yeni teklifte bulunmuştum, Çalışma Komisyonu bunu ret etti. İşçilerden kesilen ve biriken bu paralarının % 1 faizle ev inşaatına tahsisini teklif etmiştim. Çalışma Bakanlığı ve komisyonu bu teklifimi bu fondaki paralar % 4 - 5 faizden aşağı verilemez esbabı mucibesi ile reddetti. Bendeniz ogün Meclisteyi bulunamadığım için kanun teklifimi müdafaa edemedim.

Muhterem arkadaşlar; Hükümet bu dâvayı hiç ele almamıştır diye bir sual tevcih etmiş de-

ğilim. Eski iktidar bir kanun getirdi ve mahmaemken buna çalıştı. Bugün Şark vilâyetlerimizde barınan arkadaşlarımız varsa ona medyundurlar.

Adalet Bakanı ile burada bir münakaşaya tutuşmuştuk. Hatırlarlar, hâkim bulamıyoruz, doktor bulamıyoruz, dedilerdi. Memur Şark'a gitmiyor, barınma durumu kötü olan yerlerde hizmet görmüyor, doğrudur. Çünkü ev yoktur, olsa hepsi de gider. Kaymakamın, nahiye müdürünün evi vardır, pekâlâ gidiyorlar. Cemiyet için mümtaz bir kıymet ifade eden hâkimlerimiz maalesef çok kötü imkân ve şartlar altında çalışmaktadırlar. Bendeniz iki sene kaldığım Kâhta gibi bir yerde barınacak bir yer bulamadığım için mecbur oldum kendime göre bir ev yaptım. Bu acıdır, arkadaşlar acı. Hükümetten bizim beklediğimiz bu gibi tenkidleri hüsnüniyetle kabul etmesidir. Başka memleketlerde böyle çalışıyorlar. Biz de bu tempoya uygun olarak bir şeyler yapalım. Görüyorum ki, Demokrat Parti iktidarı zamanında bunların yapılması imkânsızdır, inşallah nasip olur da biz yaparız. (Gülüşmeler).

REİS — Devlet Bakanı.

DEVLET BAKANI FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Müsaade ederseniz bendeniz sadece dâvasına inanan insanların haleti ruhiyesi içinde konuştum. Yoksa Boyacıgiller'e karşı en ufak bir sinirlilik göstermedim. Kendileri mevzuu çok genişletiyorlar, sorunun hududu taşıyor.

Bu ikinci konuşmalarında, başlıca tesbit edebildiğim, iki nokta üzerinde durdular:

1. Sigorta Kurumu ve Emekli Sandığı sermayesinin kullanılış tarzı,

2. Almanya'da meşken inşaatı hakkında kurulan bir vekâlet.

Birinci mevzuda nihayet sigorta prensipleriyle kurulan ve yaşıyabilen sigorta kurumu veya Emekli Sandığı paralarının mütehavvil ve sabit gelirlere ne nispette yatırılmakta olduğu ilmî hakikatlere dayanmaktadır. Bunlar hakkında tetkikler vardır, bu bakımdan Hükümet bu tetkiklerin çerçevesi içinde ve memleket şartları içerisinde meseleyi ele almaktadır. Ne kadarı akara yatırılabilir, ne kadarı meskene, ne kadarı Devlet tahviline, ne kadarı memleketin iktisadi kalkınmasiyle alâkalı sahalara plâse edilebilir? Bütün bunlar sigortanın aktüer hesaplariyle ortaya konabilecek keyfiyetlerdir. Yoksa burada hemen halledilebilecek meseleler değildir.

Bakanlık meselesine yelince, bu hakikaten her memleketin muhtelif mevzularının yekdiğeri ile olan münasebetinin ehemmiyet derecesine göre ele alınıp halledilecek meseledir.

Arkadaşımız takdir ederler ki, Almanya'da taş taş üstüne kılmıyacak şekilde tahribat yapılmıştır, buna çare olmak üzere bir bakanlık kurmak münasip olur. Bâzı memleketler vardır ki bakanlık kurmamışlardır. Bir de kısaca üzerinde durdular, bâzı vilâyetlerimizde memurlarımıza meşken verilmesi bir kanun mevzuudur. Arkadaşımız muayyen mevzuda, daha ziyade seçim bölgesi ile alâkalı bir mevzuda kanun teklif ederken, Hükümete bu mevzuda da, salâhiyet verilmesini derpiş eden bir kanun teklif edebilirler. Bu bakımdan meseleleri birbirinden ayırt ederek ve hattâ her süali kendi hududu içerisinde bulundurmak suretiyle cevaplandırmak bizzat soru müessesesinin icabı iken tatbikatımız böyle olmuyor; mesele hakikaten sorunun çok dışına çıkıyor ve arkadaşımız murakabe vazifesini yapıyorum derken Hükûmet de bu mevzuda vaktinizi işgal ederek umumi proğramından bâzı esasları teşrih etmekten ileriye geçemiyor.

Arkadaşımız madde madde, sarih olarak süallerini soracak olursa Hükümet de madde madde suallerini cevaplandırmak imkânını bulabilir.

Umumi olarak konuşmak soru müessesesinden beklenen faydayı istihsal etmeye imkân vermez arkadaşlar.

Reis — Soru bitmiştir.

3. — Yozgad Mebusu Yusuf Karslıoğlu'nun, dilenciliği menedecek tedbirlerin alınması hakkındaki kanun hükümlerinin şimdiye kadar yerine getirilmemesi sebebine dair sorusuna İçişleri Vekili Etem Menderes'in sözlü cevabı (6/896)

21 . XI . 1952

T. B. Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Sözlü soru

1 . IX . 1930 da yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanununun 15 nci maddesinde dilencileri dilenmekten menedecek tedbirlerin alınması ve 16 ncı maddesinde bu vazifenin mecburi hizmetlerden bulunduğu açıkça emredildiği ve aradan 22 yıl geçtiği halde şehir, kasaba, hattâ köy

sokakları, cami avluları paçavralara bürünmüş acıklı durumdaki dilencilerle doludur.

Adı geçen kanun hükümlerinin şimdiye kadar yerine getirilmemesi sebebinin İçişleri Bakanı tarafından kürsüden sözlü olarak bildirilmesini rica ederim.

Saygılarımla.

Yozgad Mebusu
Yusuf Karslıoğlu

REİS — İçişleri Vekili buyurun.

İÇİŞLERİ VEKİLİ ETEM MENDERES (Aydın) — Muhterem arkadaşlarım, dilenciliğe ait mevzuat :

1. Teseülün men'ine dair nizamname,
2. Belediye Kanunu hükümleri,
3. Türk Ceza Kanunu hükümleri olmak üzere üç grupta toplanabilir.

1. Teseülün men'ine dair nizamname, İstanbul'da Darülacezenin küşadı ile tatbik olunmak üzere İstanbul'a mahsus bir nizamname ise de, 772 sayılı Heyeti Umumiye kararıyle, bu nizamname hükümlerinin, darülacezesi tesis edilmiş ve edilecek belediyelerde de tatbiki kabul olunmuştur.

2. Belediye Kanununun 15 nci maddesinin 17 nci fıkrasında «dilencileri dilenmekten menedecek tedbirler almak» 45 nci fıkrasında «acezehane, yetimhane yaptırmak» 48 nci fıkrasında «yersiz yurtsuz olanlara iş bulmak, bunlardan garip olup çalışamıyanları memleketlerine göndermek, kimsesiz kadın ve çocukları korumak» hükümleri mevcuttur.

45, 48 nci fıkralar, bütün belediyeler için 17 nci fıkra, varidatı iki yüz bin liradan fazla olan belediyeler için mecburi vazifeler meyanındadır.

Belediye Kanununun mâruz hükümlerini tatbik etmek takdir buyurulacağı veçhile, belediyelerin malî takatına bağlı bulunmaktadır. Ancak malî durumu müsait olan belediyeler bu tedbirlerin bir kısmını tatbik edebilmektedir. Diğer taraftan, madde metnine göre, belediyeler dilenciliği menetmek yetkisine malik değildirler.

3. Ceza Kanununun 544 ve 545 nci maddelerinde, dilenenler veya çocukları dilendirenler ve dilenmeye müsaade edenler hakkında cezai hükümler mevcuttur.

Yukarda işaret olunan ve bugünkü mevzuatla polise ve belediyeye verilen yetkiler, dilenciliğin geniş ölçüdeki faaliyetine kifayetsiz gelmektedir. Bilhassa İstanbul'a memleketin muhtelif yerlerinden giden ve adedleri dinî günlerde artan dilenciler hakkında mahallinde alınabilen tedbirler matlûp neticeleri vermemektedir. Nitekim İstanbul'da 1950 senesinden beri toplanan dilencilerin sayısı 3234 olup bunlardan 146 sı mahkemeye verilmiş ve 178 i Darülâcezeye ve hastanelere yatırılmış, 1690 nı memleketlerine iade olunmuş, 1220 si ikametgâhları tesbit edilip teminat alınarak ailelerine teslim edilmiş bulunmasına rağmen dilencilik katî olarak önlenmiş değildir. İstanbul ve Ankara dışında son üç sene içinde 480 dilenci de zabıtaca mahkemeye verilmiştir. Bakanlığımız bu konu üzerinde durmakta ve hattâ dilenciliği menedecek tedbirlerle beraber katî olarak dilenciliği menetmek yetkisinin belediyelere verilmesini sağlıyacak hüküm tesisi için halen yüksek Meclise gönderilmiş bulunan Belediye Kanunu tasarısına da metin ilâvesi yapılmış bulunmaktadır.

Ancak, menetmek kâfi olmayıp, içtimai bakımdan da tedbir almanın devamı icap etmektedir. Bu da belediyelerin malî takatına bağlı bulunacaktır.

Bunun haricinde, alelıtlak işsizlere iş bulmak, içtimai basiret ve hayır müesseselerini artırmak, dilenciliği mûtat hale getirenler hakkında cezai müeyyideleri şiddetlendirmek gibi tedbirler akla gelmekte olduğunu hürmetle arzeylerim.

REİS — Yusuf Karslıoğlu.

YUSUF KARSLIOĞLU (Yozgad) — Sayın arkadaşlar, sayın vekilimiz af buyursunlar, kanun hükümleri yerine getirilmiyor deyince onun ya müeyyidesi yok, ya kifayetsiz veyahut malî iktidar mevcut değildir gibi behaneler yapıyor. Hakikatta ise belediyelerce hiçbir tedbir alınmamıştır. İstanbul Belediyesi belki bir şeyler yapmıştır, birkaç belediye belki birşeyler yapmıştır, fakat Türkiye'nin bu kadar belediyesi vardır, bunların hiçbirisi bu hususta bir hareket göstermemiştir.

Sözlü sorumun konusunda çok acı ve acıklı olan iki cihet var :

Biri evveli bilinmedik çağlarından beri ülkemizde dilencilerin ve dilenciliğin bulunması, çok acı ve acıklı bir halde devam edip durmasıdır. O güzelim camilerimizin avluları, yollar,

çarşılar, pazarlar, trenler paçavralara bürünmüş dilencilerle doludur. Diz üstü, ellerine nalınlar takarak yüz üstü sürünenler, sakat yerlerini teşhir ederek sokaklarda, yaş toprak, taş üzerinde el açarak yeminler vermek, kötü kötü yalvarmak suretiyle dil dökerek halkı izaç etmektedirler. Nakil vasıtalarının etrafını sararak yerli yabancı insanlara musallat olmaktadırlar.

Dilencilik ve dilenciler Avrupa'da ve Amerika'da olmadığı gibi Ermeni, Rum ve Yahudi yurttaşlarımızda da yoktur.

Bu halin devamı milletimizin şeref ve haysiyetine dokunacağı şüphesizdir. Her ne yapıp yapıp bu sefalet ve rezaletin kaldırılması katî surette icabeder. Öyle ki, farzımuhal olarak hiçbir tedbire baş vurmadan cebren ve kahren menedilseler ve bu yüzden ölenler olsa bundan husule gelecek zarar ve şer, devamı halinde milletin şeref ve haysiyetine dokunma suretiyle meydana gelen şer yanında ehven kalır. Halbuki biz birinin dahi açlıktan telef olmasını arzu etmeyiz. Alınacak tedbirlerle geçimleri temin edilebilir.

İkinci fenalık da dilencilikle ilgili kanun hükümlerinin yerine getirilmemesi ve ihmal edilmesidir. İhmal edenlerin de mesul tutulmamasıdır. Belediye Kanunu 1930 da tedvin edilmiştir. Bu kanunun 15 nci maddesi belediyelerin vazifelerini sayıyor. Ve 17 rakamlı fıkrasında aynen (Dilencileri dilenmekten menedecek tedbirleri almak) vazifesini belediyelere yüklemiştir. 16 ncı maddesinin ilk fıkrasında da bu vazifenin her belediye için mecburi vazifelerden olduğu bildiriliyor. 23 sene içinde belediyeler acaba ne gibi tedbirler almıştır. Öyle zannediyorum ki, hiç. Milletin emirleri demek olan kanunları imal etmeyip de ihmal edenler mesul olmalıdırlar, sorumsuz kalmamalıdırlar.

Dilencileri dilenmekten menedecek tedbirler arasında paraya tevakkuf etmiyenleri vardır. Dilekcilik yasak bir fiildir. Bunun için seyahat olmaz, hırsızlık yapmak üzere seyahat olamıyacağı gibi. Her dilenci kendi ikametgâh kasabasına veya köyüne iade edilir. Dilenciler arasında zenginleri, çalışmaya muktedir olanları, kanunen infakına mecbur akrabası bulunanları vardır. birçokları bu suretle menedilebilirler, tamamen kimsesiz, sakat, biçare olanlar da sürüdürülmiyerek her mahal belediyeleri ve köy muhtar ve ihtiyar heyetleri işlerini temin edebilirler. Bunun için her mahalde itimada şayan halktan heyetler kurulabilir.

Sayın arkadaşlar, muhakkak ki, kanun hükümlerini yerine getirmek hususunda lâübalilik var desem ağır bir müşahede olur. Fakat muhakkak ihmalkârlık vardır. Mümkün olsada her kanunu yapacağımız zaman, kanunun başına şöyle bir madde koysak. Bu kanun hükümleri yerine getirilmediği takdirde âmir ve memur srfatiyle bu kanunun hükümlerini tatbikle mükellef olanlar vazifelerinden atılır ve bunlar için artık Devlet daireleri ve müesseseleri kapalı denilse, belki bu ihmalkârlık olmaz.

Köy Kanunu gelecek, daha evvel de Köy Kanunu vardı. Köy Kanunu % 99 ihmal edildi, imal edilmedi.

Sayın Bakanın da tadat ettiği gibi dilenciliğin men'i hakkında birçok hükümler vardır. Bu hükümler hafif olabilir. Bu hükümler belki idare etmiyebilir. Ama, başka memleketlerde hiç yazılı bir kanun olmadığı halde, sırf örf ve âdetlere dayanarak çok iyi şeyler yapılıyor. Halbuki bizde birçok yazılı kanun hükümleri olduğu halde bunları bile yerine getiremiyoruz.

Kendilerinden çok rica ediyorum ve zaten arz da ettim. Bu evveli bilinmiyen bir zamandan beri böyle devam ediyor. 23 sene içerisinde bunlar için tek bir tedbir de alınmamıştır. Yeni bir kanun geliyor diye bırakmıyalım, o kanun üç gün sonra gelse bile gelinceye kadar mevcut hükümleri yerine getirmeye çalışalım. Derhal bütün Türkiye belediyelerine emir verilsin, arzettiğim gibi tesbit edilsin, bunların içinde zenginleri, iş yapmaya muktedir olanları vardır, bunların içerisinde kanunen kendisini infaka mecbur akrabaları olanlar vardır, belki bunların içinde sahtekâr olanları da vardır. Bunlar bertaraf edilir ve herkes kendi mahalline iade edilirse herşey hallolur. Bizde sözlü sorularımızın boşa gitmediğini görelim. Üç beş gün içinde bunun müspet emarelerini görelim. Yozgad'a gittiğim zaman hakikaten bir hareket göreyim. Kanun hükümlerinin ne kadarı yapılabiliyor, ne kadarı yapılamıyor görelim Her sözlü sorudan sonra hiç olmazsa onun yerine getirileceğine dair bize de bir kanaat gelsin

REİS — Soru bitmiştir.

4. — Muğla Mebusu Cemal Hünal'ın, süngerci ve balıkçılara yardımda bulunulmasının düşünülüp düşünülmediğine dair Ekonomi ve Ticaret Vekilinden sözlü sorusu (6/899)

REİS — Soru sahibi bulunmadığı için gelecek birleşime talik ediyoruz.

5. — Denizli Mebusu Baha Akşit'in, küçük sanatların yayılması, gelişmesi, bugünkü içtimai ve iktisadi şartlara uygun bir şekle getirilmesi ve bu sanat erbabının kalkınması, el dokumacılığının inkişafı ve dokumacılara kredi temini hususlarında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne ve Denizli'deki Apre - Boya santralinin el dokumalarını işliyen bir fabrika haline getirilmesinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin sözlü cevabı (6/920)

REİS — Sözlü soruyu okutuyorum.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

19 . 12 . 1952

Aşağıdaki hususların Ekonomi ve Ticaret ve İşletmeler bakanları tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasını rica ederim.

Denizli Milletvekili
Dr. Baha Akşit

1. Yurdumuzun bâzı yerlerinde arazi darlığı, bâzı yerlerinde de tek mahsul elde edildiğine göre ekonomik kalkınmamıza medar olmak üzere küçük sanatların yayılması için ne gibi tedbirler alınmıştır?

2. Mevcut küçük sanatların gelişmesi bugünkü içtimai ve iktisadi şartlara uygun bir şekle getirilmesi, kredi temini, küçük sanat erbabının kalkınması hususunda alınmış bir tedbir mevcut mudur?

3. Küçük sanat erbabı dokumacılar darlık içerisindedirler. Buna mukabil iplik fiyatları yüksektir. El dokumacılığının inkişafı, iplik fiyatlarının ucuzlatılması, dokumacılara kredi temini hususunda bir çare düşünülmüş müdür?

4. Halen geniş bir halk kütlesinin ihtiyacını karşılamakta olan el dokumalarının standart bir hale getirilmesi mümkün görülüyor mu?

5. Denizli'de kooperatifler birliğinin malı olup bir milyon liraya mal olan Apre - boya santrali halen natamamdır. Bu binanın el dokumalarını işliyen bir Apre - boya, basma, pazen fabrikası haline getirilerek pamuklu mensucatın geniş mikyasta sarf mahalli bulacağını ve ihtiyaçlarımızın mühim bir kısmını daha ucuz şekilde karşılıyacağını sanıyorum. Bu husus el dokumacılığının inkişafı ve ihtiyacımızın karşılanması bakımından tetkik edilmiş veya düşünülmüş müdür?

6. 1952 yılı bütçesinde küçük sanatların inkişafı için ayrılmış olan para şimdiye kadar nerelere sarfolunmuştur?

EKONOMİ VE TİCARET VEKİLİ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) — Denizli Mebusu Dr. Baha Akşit'in küçük sanatlara mütedair sözlü sorusunun Vekâletimizi alâkadar eden kısımlarına ait cevaplarını arzediyorum:

(1 ve 2 nci suallerin cevabı)

1. Memleket iktisadiyatında mühim rol oynıyan küçük sanatların taammüm ve inkişafı için Vekâletimizce mevcut imkânlar dâhilinde gereken her türlü tedbir ve çarelere baş vurulmaktadır. Vekâletimizin bu mevzularla alâkalı faaliyeti 1952 yılı içerisinde hassaten dokumacılık, halıcılık ve çorapçılık gibi geniş bir kitlenin geçim menfaatini sağlıyan küçük sanatlar üzerinde teksif edilmiştir.

Bu sanatların taammümü ve inkişafı için alınan tedbirler meyanında (1) kurs faaliyetleri, (2) meccani tezgâh ve makine tevziatı, (3) küçük sanat kooperatifleri ortaklarının meydana getirdikleri mamullerinin kalitelerini ıslah ve yükseltmek üzere vücuda getirecekleri fennî ve teknik tesislerin kurulması için yapılan yardımlar, (4) küçük sanat kooperatiflerine Halk Bankası vasıtasiyle açtırılan krediler zikredilebilir.

Kurslar :

Bu konu ile ilgili tahsisat 1951 yılından itibaren verilmiş bulunduğundan, ilişik listede görüldüğü veçhile 1951 yılında yurdumuzun muhtelif yerlerinde 9 dokumacılık, 1 halıcılık, 4 çorapçılık, ve 1 de kendircilik olmak üzere ceman 15 ve 1952 yılında 15 dokumacılık, 16 halıcılık ve 2 çorapçılık olmak üzere ceman 33 kurs açtırılmıştır.

1951 yılında açılan kurslarda ceman 606 iş günü mesai yapılmış ve 599 dokumacı, 34 halıcı ve 50 çorapçı olmak üzere 683 vatandaşa sanat öğretilmiştir.

Kursta muvaffakiyet gösteren bu vatandaş-

lara 217 aded dokuma, 30 aded halı tezgâhı ve 50 aded çorap makinesi olmak üzere 297 aded tezgâh ve makine nümune mahiyetinde olarak meccanen tevzi edilmiştir.

1952 yılında ise açılan kurslarda 1347 iş günü çalışılmış, buna mukabil halen devam etmekte olan 7 kurs hariç 222 dokumacı ve 580 halıcı olmak üzere 802 kişiye sanat öğretilmiş ve bunlara (19 kurs hariç) 76 dokuma 122 halı tezgâhı meccanen verilmiştir.

Tezgâh tevziatı :

1951 yılında yangın felâketine uğramış olan Demirci Kazasına 800 aded halı tezgâhı meccanen tahsis olunmuştur.

Ünye Kazasına 1951 yılında tahsis edilen 150 aded dokuma tezgâhına ilâveten 1952 de de 100 aded tezgâh meccanen verilmiştir.

Dokumacı küçük sanat kooperatiflerinin mekanik cihazlarla teçhizini temin maksadiyle İsviçre'ye 50 aded yarı otomatik dokuma tezgâhı sipariş edilmiş olup bunlar geldiğinde elektriği bulunan yerlerdeki dokumacı küçük sanat kooperatiflerine meccanen verilecektir.

1952 yılında açılmış olup da tezgâh tevziatından faydalanamıyan kurslarla 1953 yılında açılacak kurslar için halen 250 dokuma ve 250 halı tezgâhı ile 25 aded çorap makinesi imal ettirilmekte olup ayrıca 100 halı tezgâhı için de sipariş verilmek üzeredir.

Küçük sanat kooperatiflerinin fennî ve mekanik cihazlarla teçhizi için yapılan yardımlar:

1951 yılında, Kastamonu dokuyucu ve dokutturucu küçük sanat kooperatifine Boya ve Apre Santralinin ikmali için 40 000, Ayancık Ağaç İşleri Küçük Sanat Kooperatifinin tesis ettiği marangoz atelyesi için 12 000 ve Buldan bir numaralı Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatifinin kurmakta olduğu Boya ve Apre Santrali için 100 000, olmak üzere ceman 152 000 liralık malzeme yardımı yapılmıştır.

1952 yılında ise Kemaliye Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatifinin tesis ettiği Boya ve Apre Santrali için 18 000 ve Senirkent Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatifinin kurduğu iplik fabrikası için 50 000 liralık olmak üzere ceman 68 000 liralık malzeme yardımı yapılmış bulunmaktadır.

Küçük Sanat Kooperatiflerine Halk Bankasından tahsis edilen krediler :

1952 yılında Vekâletimizce Halk Bankasından Kula Mensucat Küçük Sanat Kooperatifine 105 000, İsparta Halı Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatifine 70 500, Senirkent Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatifine 30 000 olmak üzere 205 500 liralık kredi açtırılmıştır.

Sanat modelleri satınalınması ve yollanması için Vekâletimizin bütçelerine konulan tahsisatların hibe şeklinde sarfından ziyade uzun vâdeli ve müsait faizli krediler şeklinde Küçük Sanat Kooperatiflerine verilmesi bunun tesis gayesi ve müsmiriyeti için daha faydalı telâkki edilmekte ve muhtelif senelerde birikecek meblâğın ileride küçük sanat erbabının kredi ihtiyacını karşılamak hususunda çok faydalı bir kaynak olacağı ümit edilmektedir.

Vekâletimizce bugün için kredi şeklinde yapılan yardımların munhasıran kooperaiflere tahsisi mümkün olup bunun dışında ferden ferda küçük sanat erbabına kredi verilebilmesi imkân dâhilindde bulunmamaktadır. Ancak yurdumuzda yeniden taammüm etmeye başlıyan Esnaf Kefalet kooperatifleri sinesinde toplanan küçük sanatkârların kredilerden istifade etmeleri ve Halk Bankasınca uygun bir formül bulunabildiği takdirde kooperatif dışı küçük sanat erbabının da kredilerden faydalandırılması şayanı arzudur.

4 ncü sualin cevabı :

El dokuma mamullerinin kalitesinin ıslahı ve sürümünü temin etmek için standardize edilmesi Vekâletimizce de arzuya şayan görülmekle beraber, bu hususta 1950 yılında Ankara'da toplanan Küçük Sanat Kooperatifleri mümessilleri kongresinde izhar edilen arzu veçhile dokumaların tipleştirilmesi ve kontrolu hususunda gerekli teşebbüse geçilmiş ise de, halen mer'i mevzuatın bu işe organize edebilecek müeyyideleri muhtevi bulunmaması dolayısiyle müspet bir netice alınamamıştır. Küçük Sanatlar kanunu tasarısının kanuunlaşması halinde dokumaların standardize edilmesi keyfiyetinin de yeniden ele alınarak müspet bir şekle konulması imkânı olacağı düşünülmektedir.

5 nci sualin cevabı :

Mülga Garbi Anadolu Dokumacılar Kooperatifleri Birliği tarafından takriben 1 milyon liraya inşa ettirilip Birliğin tasfiyesinden sonra ortak kooperatifleri adına şayian tapuya raptedilen Denizli Boya ve Apre Santrali halen metruk bir durumda olup bu santrale hissedar olan 15

dokumacı kooperatifi bunun işletilmesi veya satılması hususunda yaptıkları teşebbüslerden müspet bir netice alamamış bulunmaktadırlar.

Maliyetin yüksek olması dolayısiyle hiçbir resmî ve hususi müessese mezkûr santrali satınalmaya tâlip olamamaktadır. Ortak kooperatiflerin dağınık bir sahada olması ve iş hacımlarının vüsati santralin rantabl bir şekilde işletilmesine müsait olup olmıyacağı bilinmemektedir. Bu husus tetkik ettirilecektir.

6 ncı sualin cevabı :

1952 yılı Bütçesinde küçük sanatların inkişafı için ayrılmış olan paradan şimdiye kadar yapılan masrafları gösterir cetveli arkadaşıma vereceğim. Esasen bir nüshası kendisinde mevcuttur.

REİS — Baha Akşit.

BAHA AKŞİT (Denizli) — Muhterem arkadaşlar; verdikleri izahattan dolayı evvelâ Sayın Bakana teşekkürlerimi arzederim. Biliyorsunuz ki, bu dokumacılık mevzuu memleketin heyeti umumiyesiyle alâkalı olan bir mevzudur. Hemen hemen birçok inkişaflarımızın yanı başında en az alâka görmüş mevzulardan birisini teşkil etmektedir.

Yurdumuzu gözümüzün önünde canlandıracak olursak şu manzara ile karşılaşırız. Geniş ve zengin arazisi olan mıntakalarımızın yanında toprak darlığı içerisinde bulunan bâzı köyler veya mıntakalar olduğu gibi tek mahsul elde edilmesi, mütenevvi mahsul yetiştirilememesi sebebiyle insan emeğinin muayyen mevsim ve aylara teksif edildiği ve sâyinin senenin mühim bir devresinde heba olduğu yerler.

Arazi darlığı olan yerlerde halkın mühim bir kısmı muvakkat veya daimî olarak iş mıntakalarına bazen münferit, bazen de çoluğu, çocuğu ile göç etmekte ve amelelik yapmaktadırlar. Ekseriya bu gibi mıntakalarda el sanatları inkişaf etmiş ve asırlar boyunca isim yapmıştır.

Münferit veya maaile yapılan göçler sıhhatin ve ahlâkın maalesef çok vakit bozulmasına sebep olan Millî bünyemizi sarsan âmillerin başlıcalarından biridir.

Bu durumu kısaca belirttikten sonra bunun esbabını araştırırsak manzara şudur :

Hepinizce malûm olduğu veçhile vaktiyle yurdumuzun her köşesinde el sanatları çok ileri bir vaziyette iken dünya fabrikalarının mamullerinin memleketimize girmesi, yavaş yavaş bu sanatları geriletmiş ve nihayet birçok mıntakalarımızda da öldürmüş ve söndürmüştür.

Vaktiyle el dokuması kumaşlarımızın Sultan saraylarında kullanıldığı, en kıymetli bir meta olarak revaç bulduğu tarih sayfalarında kayıtlıdır.

Birçok memleketlerde küçük sanatlar himaye görmüş ve bunlardan maliyeti ucuzlatmak için istifade edilmiştir. Bu sayede de bunlar günden güne inkişaf etmiş ve halkın refahı da sağlanmıştır. Bunun en bâriz misali Japonya'dır. Dünya piyasalarına ucuz ve iyi vasıfta kumaşları ve dokumalariyle rekabet edebilmesinin mühim bir sırrı da muhakkak ki budur. Bizde kurulmuş olan fabrikaların bir çoğu maalesef küçük sanatların barınmasını güçleştirmiş, inkişafını durdurmuştur.

Bugün memleketimizde hakikaten gözle görülür, el ile tutulur halde bir inkişaf vardır. Zirai sahadaki süratli gelişmemiz iktisadi haretketleri artırmış, bu sayede halkımızın refah seviyesi yükselmiştir. Bu husus inkâr kabul etmez bir şekilde bârizdir.

İleri memleketlerde olduğu gibi bizde de artık insan emeğinin bir kıymeti vardır. Günler kıymetlenmiş ve madde ilê ölçülür hale gelmiştir. Halkımızı amelelikten kurtarıp toprak sahibi yapmak için âzami mesai ve gayret sarfolunmaktadır.

İşte bütün bu mesainin yanında heba olan vakitleri değerlendirmek ve amele göçlerine mani olmak için zirai inkişafımıza muvazi olarak el sanatlarını kurslar ve sair şekillerle bu mıntakalara götürmenin zamanının çoktan geldiği aşikârdır. El sanatı olarak tarım aletlerinden bâzılarını, dokuma, çorap, bıçak, tarak, pulluk ilâ. Birçoklarını henüz bu sanatların girmediği ve bilinmediği mıntakalara götürmemiz icabediyor.

Bu el sanatlarının pek az veya hiç bulunmadığı mıntakalar için temennimizdir. El sanatlarının mevcut olduğu mıntakalara gelince:

Arazi dardır veya gayrikâfidir. Halk hem ziraatle uğraşır, hem de el sanatları mevcuttur. İptidai olarak kendi kullanacaklarını veya giyeceklerini imal eder. Değişen ve gelişen içtimai şartlar karşısında bâzı mıntakalarda eskiden giymek için dokunan kumaşlar bugün revaç bulmamakta ve tutulmamaktadır. Buna el sa-

natı görgü ve bilgi noksanlığı sebebiyle bu gelişmeye ayak uyduramamıştır. Hiç olmazsa asırlar boyunca el alışkanlığı ve boş zamanlardan istifade itiyadının mevcut olduğunu gördüğümüz bu mıntakalarda bu sanatları öldürmemek, bugünkü içtimai şartlara uydurmak görgü ve bilgiyi artırmak için âcil tedbirler almaya ihtiyaç vardır.

Size kendi mıntakamdan birkaç örnek arzedeyim. Acıpayam'ın Gerekiz ve Karaman bölgeleriyle, Tavas'ın bâzı mıntakaları muazzam çam ormanları içerisinde topraksız bir haldedir. Orman tahribatı pek fazla değildir. Hattâ yok denecek haldedir. Yol olmadığı için zaten yıkılmış çamı dahi kimse alıp götürmez. Kadınlar basit şekilde kendi giyeceğini dokur, erkekler Dalaman, Köyceğiz, Aydın ve havalisine ameleliğe gider. Bugün kadınların dokuduğu bu dokumalar yerinde saydığı için tutulmaz hale gelmiştir.

Halbuki, kurslar açmak, halka öğretmek veya tutulan imalâta doğru yöneltilmek suretiyle bu emeklerden istifade edilebilir.

Az çok inkişaf etmiş, bütün darbelere rağmen dayanabilen ve hâlâ daha ismini muhafaza eden mıntakalara gelince :

Arkadaşlar; küçük sanatı, el dokumalarını maişet vasıtası yapmış olan mıntakalarımız çok acıklı vaziyettedir. Ve bu hal pek de küçümsenecek gibi değildir. Her vilâyetimizde derece farkı olmakla beraebr bu şekilde olan mıntakalarımız mevcuttur. Bir misal olması için bir kısmını sayacağım.

Afyon'da, Dinar, Sandıklı, Şuhut, Amasya'da Gmüşhacıköy, Merzifon, Antalya'da, Akseki, Aydın'da Karacasu, Bolu, Burdur, Bursa, Çorum, Çankırı'da Kurşunlar, Denizli, Buldan, Yayladağ, Kızılcabölük, Kale, Nikfer, Kızılhisar, Yatağan, Güney, Erzincan, Kemaliye, Gazianteb, Kilis, Giresun, Şebin Karahisar, Ünye, Gümüşane, Bayburt, İsparta, Senirkent, Uluborlu, Yalvaç, Eğridir. İstanbul, İzmir, (Tire, Ödemiş) Ankara, Kastamonu, Tosya, Kayseri, Kırşehir, Kütahya, Karahallı, Uşak, Simav, Malatya, Besni, Adıyaman, Arabkir, Maraş, Manisa, Demirci, Kula, Muğla, Rize, Samsun, Vezirköprü, Sinob, Ayancık, Tokad, Trabzon, Yozgad ilâh... Velhasıl Türkiyenin her tarafına şâmildir. Halıhazırda Türkiye'de Küçük sanatlara ait kurulmuş kooperatif adedi 150 ye yakındır. Ortak adedi de 70 bin civarındadır. Pek tabiî ki, daha henüz kooperatif kuramamış olan mıntakalarımız bu hesaba dâhil değildir.

Dokumacıların durumu şudur : Bir hafta çoluğu, çocuğu ile çalışır, eline en çok haftada 12 - 15 lira geçer. Bu miktar ayda 50 - 60 lira tutar ki, bu adam 3 - 5 nüfus ailesini bununla geçindirecektir.

Bunları kalkındırabilmek için; evvelâ dokunan kumaşları standart hale getirerek, bugünkü zevke uygun dokuma yapmayı öğretmek lâzımdır. Bunun için hiç olmazsa mümkün olan yerlerde elektrikle işliyen tezgâhları taammüm ettirmek ve asıl en mühimmi de bu dokunan astarları basma veya pazen yapacak fabrikalar kurmak veya mevcut fabrikalarımızdan bu yolda istifade etmek iktiza eder. İşletmeler Bakanlığı, Sümerbankı bir de bu cepheden görürse maliyet çok düşecektir. Bizim yaptığımız hesaplar bunu gösterdi. (Evvelce de arzettiğim gibi Japonya'da durum böyle imiş.) Zaten Sümerbank bugün ihtiyacımızın ancak % 40 ını karşılamaktadır. Sanıyorum ki, bundan sonra kurulacak fabrikalarla, yapılacak tevsilerde bunu düşünmeye mecburuz.

Bu mevzuun can damarını küçük sanat erbabına kredi temin edilmesi işi teşkil eder. Sözde bunlara Halk Bankası kredi sağlar. Maalesef bugün Halk Bankası bunu temin etmekten çok uzaktır. Mevcut kooperatiflerin gayesi bu olduğu halde benimsememekte veya benimsiyememektedir. Ziraat Bankasının çiftçi için atmış olduğu cesaretli adımın verdiği muazzam semere aşikârdır. Küçük esnaf için bu iş ufak yardımlarla hallolur. Yeter ki, Halk Bankası bu sahada biraz yerinden oynasın. Daha doğrusu bu, arzuyu benimsesin.

Arkadaşlar, memlekette kalkınmamızın tam mânasiyle tahakkuk edebilmesi için küçük esnafa kredi açmanın çaresini bulmaya ve bu dâvayı halletmeye mecburuz.

Arkadaşlar, bizim Yatağan isminde bir köyümüz vardır. 3 bin nüfuslu, ecdadımızın serhadlerde kullandığı Yatağan palalarını imal eden ve ismini de buradan alan köy halkı tamamen sanatkârdır. Burada esnaf henüz kredi diye bir şey görmüş değildir. Bu bir misaldir. Böyle pek çok köylerimiz olduğunu kabul edenlerdenim. Bu gibi köylerden pekâlâ

tarım aletleri imalinde istifade edilebilir.

Kısacası bizim iktidarımız bu mevzua esaslı olarak elini atabilir ve bu kredi işine bir çare bulursa süratli inkişafımız sağlanmış olur. Bu mevzua da sıranın geldiğini ümit etmekteyim. Küçük sanat erbabı da böyle düşünüyor. Bu ümidimize sebep de Sayın Cumhurbaşkanımızın vâkı beyanlariyle, sayın ve enerjik bakanlarımızın sözleridir.

Denizli'de Kooperatifler Birliğinin malı olan Apre - Boya santralinin, Apre - Boya basma ve pazen fabrikası halinde küçük sanat erbabının mamullerini işler hale getirilmesi de bu sebeple arzumuzdur.

Çünkü bu sayede küçük sanat erbabının dokuduğu mal günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek, arzu edilir bir meta haline gelmiş olacaktır. Pek tabiî ki, hem ucuz, hem de istenilir bir hale gelecektir.

Böylelikle Sümerbankın ancak % 40 ını karşılıyabildiği ihtiyacımız bu suretle bu vasıta ile daha geniş ölçüde karşılanabilecektir. Bu yol yüz binlerce ailenin refahını, hiç olmazsa normal giyimini sağlamaya günlerin, hattâ saatlerin bir değer kazanmasına en mühim âmil olacaktır.

Hulâsa :

1. Küçük sanatların mevcut olmadığı dar arazili, bir tek mahsul elde edilen mıntakalarda kurslar açmak. Bunu bilhassa zikretmek istiyorum. Muhterem Vekilimiz bu mevzuda çalıştıklarını ve kurslar açtıklarını söylüyorlar, verdikleri rakamlar bana çok küçük mikyasta görüldü.

2. Küçük sanatların pek iptidai olduğu mıntakalarda bu sanatların bugünkü ihtiyaçlara uygun şekilde ıslaha tâbi tutulması.

3. Sanatın az çok ileri bulunduğu mıntakalarda :

a) Standart ve bugünkü iktisadi ve içtimai şartlara uygun bir hale getirilmesi için enerjiden (yerine göre) istifade edebilecek tezgâhlar temin etmek ve desen ve kumaşları ıslah etmek;

b) Kâfi miktarda kredi sağlamak;

c) Dokunan kumaşların geniş bir sürüm sahası bulması bugünkü şartlara uygun olarak satılabilmesini sağlamak maksadiyle bu dokunan malları apre boya, basma ve pazen fabrikalarında işlemek.

Muhterem arkadaşlar, burada şunu arzetmek istiyorum ki, bizim düşündüğümüz şey şu esas üzerinde toplanabilir : Biz dokuma mıntakalarını daha yakında gören bir arkadaşınız sıfatiyle şunu temenni ediyoruz : Bu, dokumacılığın Sümerbankla beraberce mütalâa edilmesi ve onların dokuyacakları şeylerin o fabrikalarda işlenmesi şartiyle hem mamulün daha ucuzlatılması ve hem de pek çok ailenin bundan istifade edebileceğini imkân dâhilinde görmekteyiz. Bunu daha evvel İşletmeler Bakanı ifade etti. Biraz evvel sayın Ekonomi Vekili bu mevzuu tetkik edeceklerini zikrettiler. Ben kendilerinden huzurunuzda şunu rica ediyorum : Ekonomi Vekili bunu bir defa ele alırken İşletmeler Vekilinin evvelce vermiş olduğu sözü takip etmesini rica edeceğim.

EKONOMİ VE TİCARET VEKİLİ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) — Baha Akşit arkadaşımın küçük sanatlara dair izahlarını zevkle dinledim. Hükümet olarak kendileriyle tamamen mutabıkız. İktisadi bünyemiz içinde temel taşı mevkiinde olan küçük sanatların kıymetini takdir ediyoruz. Bu cümleden olmak üzere Halk Bankasının ikrazatı 7 milyon daha ilâvesiyle 17 milyon liraya ve bu sene de 30 milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır. Kurduğumuz esnaf kefaleti kooperatiflerini memleketin her tarafına teşmil ederek Halk Bankası beş sene zarfında bütün memleketin vilâyet merkezlerinde birer şube açmayı da programına almış bulunmaktadır. Ancak, takdir buyurursunuz ki her şey maddi imkânlarla mukayyettir, yaptıkları işin daima âzami haddini yapmalarını arzu ederiz. Her gün yeni birtakım imkânlarla bir tane daha ilâve etmektedir. Bankayı takviye ettiğimiz ve bütçedeki tahsisatımız da bir milyon lirayı geçtiği takdirde zikrettikleri mahzurları kısmen telâfi etmek mümkün olacaktır.

Apre - boya santrali neticelerini de yine kendilerine İşletmeler Vekili arkadaşımla görüştükten sonra arzedeceğim.

REİS — Soru bitmiştir.

6. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Topkapı Sarayı Müzesiyle diğer müzelerimizdeki bâzı tarihî eserlerin Paris'te bir sergide teşhir edilmek üzere Fransa'ya gönderilmesi kararının ne gibi fayda ve mülâhazalara

mebni verildiğine dair Başvekilden sözlü sorusu (6/923)

31 . XII . 1952

T. B. Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına
Ankara

Özeti : Başbakandan sözlü soru.

1. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi ile diğer müzelerimizden, zıyaı halinde telâfisi gayrimümkün millî, tarihî ve ecdat yadigârı, arasında Fatih ve Yavuz'un kılıçları da bulunduğu söylenen birtakım eserlerin Pars'te, hususi mahiyet taşıyan bir sergide teşhir edilmek üzere ve vapurla Fransa'ya gönderildiği gazetelerin neşriyatından anlaşılmaktadır.

2. Hükümet, haiz oldukları tarihî ehemmiyet ve kıymetleri itibariyle, dünkü nesillerden bugünkü nesle birer millî vedia olmak üzere intikal ettirilmiş ve bir müze nizamı içinde mahfuz ve masun tutulması elzem bulunmuş olan bu eserlerin, memleket dışında teşhir edilmek üzere sevk kararını ne gibi mülâhaza ve faydalara mebni vermiştir?. Bu karar kendisine yetki verici bir kanun ve nizamname hükmüne müstenit midir?.

İşbu sözlü sorunun Türkiye Büyük Millet Meclisinde sözlü olarak Başbakan tarafından cevaplandırılmasını teminen Meclis İçtüzüğü gereğince gündeme alınmasını rica ederim. Saygılarımla.

Millet Partisi Meclis Grupu Üyesi Zonguldak Milletvekili
A. Boyacıgiller

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Bu suale Millî Eğitim Bakanı cevap verecektir Reis Beyefendi.

REİS — Bu suale Millî Eğitim Bakanı cevap vereceği için kendileri burada bulunmadıklarından gelecek birleşime talik ediyoruz.

7. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Demokrat İzmir Gazetesinin İzmir Belediye Başkanı Rauf Onursal ile Belediye Daimî Encümen âzaları hakkındaki iddialarının doğru olup olmadığına dair Başvekilden olan sorusuna Başvekil adına Devlet Vekili Celâl Yardımcı ve İçişleri Vekili Etem Menderes'in sözlü cevapları (6/924)

REİS — Soruyu okuyoruz.

T. B. Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına
Ankara

Özeti : Başbakandan sözlü soru.

1. 28 Aralık 1952 tarihli ve 2938 sayılı Demokrat İzmir Gazetesinin 7 nci sayfasında 5, 6 ve 7 nci sütunlarda, bu gazetenin sahibi Adnan Düvenci'nin iddiasına göre, İzmir Belediye Başkanı Rauf Onursal ile Belediye Daimî Encümen âzaları haklarında süiistimallerinden, çeşitli kanunsuz işlemlerinden dolayı himaye gördükleri ve bu süiistimallerin teker teker nelerden ibaret olduğu açıklanmaktadır.

2. Türk mevzuatına göre suçlular hakkında ne gibi idari, cezai ve hukuki işlem yapılmıştır?.

İşbu sözlü sorumun Türkiye Büyük Millet Meclisinde sözlü olarak Başbakan tarafından cevaplandırılmasını teminen Meclis İçtüzüğü gereğince işlem yapılmasını ve Meclis gündemine alınmasını rica ederim. Saygılarımla.

31 . XII . 1952
Millet Partisi Meclis Grupu Üyesi
Zonguldak Milletvekili
A. Boyacıgiller

REİS — Celâl Yardımcı.

DEVLET BAKANI CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Muhterem arkadaşlar, İzmir Belediye Başkanı Rauf Onursal ile Belediye Encümeni âzaları haklarında Demokrat İzmir Gazetesinde intişar eden hususlardan dolayı ne gibi kanuni işlem yapıldığına dair Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in sorusunu Sayın Başvekil adına cevaplandırıyorum:

1. Gazetede ileri sürülen hususlardan Kaklıç Köyündeki arazilerin kiraya verilmesi işi Maliye müfettişlerince tahkik olunmuş ve suçlu görülen Millî Emlâk Müdürü, şefi ve memurları hakkında idare kurulunca verilen lüzumu muhakeme kararı, Devlet Şûrasınca tasdik olunarak dosya müddeimumumiliğe tevdi olunmuştur.

2. Belediye Eshot idaresince satın alınan üç otomüs bedelinin mukaveleye aykırı olarak tediye edilmesi işi, İzmir Basın toplu Asliye Ceza Mahkemesince Valiliğe tevdi olunmuş ve Vilâyet İdare Kurulunca Eshot Umum Müdürü

hakkında verilen lüzumu muhakeme kararı itirazı üzerine evrakı Devlet Şûrasına gönderilmiştir.

3. Kışla inşaatında yapılan yolsuzluklar mülkiye müfettişliğince tahkik olunarak dosyası Devlet Şûrasına sunulmuştur.

4. Bunlardan başka gazetede ileri sürülen hususların tahkiki mülkiye müfettişine tevdi olunmuştur. Tahkikat devam etmektedir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Boyacıgiller buyurun.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, bu mevzuun enteresan olan tarafı bir Demokrat Parti neşir organında aylarca devam etmesine rağmen iddia edilen suiistimallerin Hükümetçe ele alınmaması ve bütün Demokrat Parti İl Kongresinde aynı mevzuun tekerrür ettirilmesine rağmen harekete geçilmemesidir. Halbuki Meclise girdiğim günden beri dikkat ediyorum, bir muhalif belediye reisi olduğu zaman en küçük meselelerden dolayı derhal çifter çifter müfettişler gönderilir, belediye reislerinin vekâlet emrine alınmasında tereddüt gösterilmez. İzmir Belediye Reisi, Belediye Komisyonu veya Meclisinin şu suiistimaller muvacehesinde hareketsiz kalışı nasıl ifade edilecektir? Tahkikata, soru sorulmasa idi geçilmiyecekti, kanaatindeyim. Hükümeti bu hususta hareketsiz kalmaya sevkeden âmiller politik mülâhazalara istinat etmektedir. Muvafık muhalif nerede suiistimal varsa muhaliflere gösterilen alâkanın iktidara mensup belediye ve memurları hakkında da aynı hassasiyetin gösterilmesi lâzımdır. Bu suiistimal işi çok mufassal olduğu için bendeniz bunun üzerinde durmadım. Gazetenin verdiği haber o kadar mufassalki bir muhalif milletvekili olarak delil toplamaya lüzum görmüyorum. Bu belediye reisinin Avrupa'da dolaşması lüzumsuz harcirahlara yol açar. Buna mukabil Belediye Meclisinin murakıbı olan İçişleri Bakanlığımızın harekete geçmesi lâzımdır. Yalnız bu mevzuda değil, bundan sonraki mevzularda da muhalif belediye reisine gösterilen hassasiyetin iktidara mensup belediye reislerine de gösterilmesini temenni ediyorum.

REİS — Devlet Vekili.

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Muhterem Boyacıgiller arkadaşımızın emin ve müsterih olmaları gerekirdi, fakat buradaki ifade tarzları başka türlü. Muhalif, muvafık bütün belediyeler mekanizması hakkında Hükümetin noktai nazarı birdir, müsavidir ve aynı şekilde tatbik edilmektedir.

Eğer arkadaşımız muvafık ve muhalif belediyeler hakkında ne gibi muameleler yapılmıştır deselerdi buna cevap verecek vaziyete girerdik ve izah ederdik. Bir idareyi muhalif belediyelere şu şekilde, muvafık belediyelere şu tarzda muamele yapıldığı şeklinde bir töhmet altında bırakacak bir konuşmayı bendeniz caiz görmediğimi arzederim. (Soldan, bravo sesleri).

REİS — Abdürrahman Boyacıgiller.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; ben iki tipik hâdiseyi huzurunuzda belirtmek istiyorum.

Birisi; Halk Partisine mensup Çine Belediye Reisinin sudan bahanelerle ve mahallî milletvekillerinin, mahza belediye seçimini orada Halk Partisinin kazanmamasını temin için, vekâlet emrine aldırılmasıdır. Sonradan suçsuz olduğu anlaşılmış ve vazifesine iade edilmiştir. (Soldan; «bunda ne var, normal bir muamele» sesleri).

İkinci misal; Kastamonu Belediye Reisi olan zatın durumudur. Aynı sebep ve mülâhazalarla kendisi otomatikman vekâlet emrine alınmıştır. Hâlâ Devlet Şûrasında uğraşmaktadır. Bu belediye reisi arkadaşımız eskiden vali idi. Kastamonu'nun imarına muazzam şekilde hizmet etmiş ve onun eseri olmak üzere bugün Kastamonu oldukça mamur bir hale gelmiştir.

Eğer kendileri arzu buyururlarsa bendeniz de buna benzer birçok misaller vardır. Dâva, muhalif, muvafık dâvası değildir, bu memlekette bütün idari cihazların eşit muamele görmesini temin etmektir.

İÇİŞLERİ VEKİLİ ETEM MENDERES (Aydın) — Muhterem arkadaşlarım; kendilerinin böyle bir soruyu buraya getirmelerini bilhassa rica etmekteyim. Bütün belediye reisleri hakkında eşit muamele yapılmakta olduğunu, burada, huzurunuzda ispata hazır ve âmade olduğumu arzederim. (Soldan, alkışlar).

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — İnşaallah, muhalefete mensup belediye reislerini de her zaman eşit muameleye tâbi tutarlar.

REİS — Soru bitmiştir.

8. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, bir bakanın her hangi bir siyasi parti il kongresinde başkanlık divanında görev kabul etmesinin nasıl mütalâa edilmekte olduğuna dair Başvekilden olan sorusuna Başvekil adına Devlet Vekili Celâl Yardımcı'nın sözlü cevabı (6/925)

REİS — Cevaplandıracak mısınız?

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Evet.

REİS — Soruyu okuyoruz.

T. B. M. M. Yüksek Başkanlığına

1. Tarafsız olması iktiza eden Bakanlar Kuruluna mensup bir bakanın her hangi bir siyasi parti il kongresinde Başkanlık Divanında görev kabul etmesi Demokrat Hükümetçe nasıl mütalâa edilmektedir.

2. İşbu sözlü sorumun, Türkiye Büyük Millet Meclisinde sözlü olarak Başbakan tarafından cevaplandırılmasını teminen Meclis gündemine alınmasını Meclis İçtüzüğü hükümlerine göre rica ederim. Saygılarımla.

31 . XII . 1952

Millet Partisi Meclis Grupu Üyesi
Zonguldak Milletvekili
Abdürrahman Boyacıgiller

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Çok muhterem arkadaşlarım; soruda hangi siyasi partiye kimin riyaset ettiği gibi bir fıkra mevcut olmamakla beraber her halde Abdürrahman Boyacıgiller arkadaşımızın kasdettiği şu olacak: Bir bakan kendi siyasi partisi içinde bir kongreye riyaset etmiş olduğunu mevzuubahis etmiş olacak.

Mevzuata baktık, parti nizamnamelerine baktık, İçtüzüğe baktık. Bakanların vazifelerine mütaallik olan hükümlere baktık. Böyle bir kongrede kendi bünyesi içinde kendi bünyesinin arzusuna uyarak bir kongreye başkanlığa veya divanda bir vazifeye davet edilen bir bakanı bu vazifeden men'i lâzımgeldiği veya onun içtinabı lâzımgeldiği hakkında bir husus görmedik. Onun için huzurunuzda arza şeza bir cevap ve mütalâa yoktur.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Efendim; bu mesele Demokrat Parti muhalefette Halk Partisi iktidarda iken uzun boylu ve benim de içinde bulunduğum Demokrat Parti iktidarı zamanında büyük münakaşayı mucip olmuş ve tenkid edilmişti. Hal böyle iken iktidara geçen Demokrat Parti Hükümetlerinin bakanları mevzuatta bir hüküm de olmasa, parti tüzükleri menî de etmese partilerarası eşitliği muhafaza etmekle vazifelidir. Bir bakanın parti kongrelerinde riyaset makamına geçmesi, o kongrede diğer partiler aleyhinde münakaşalar hattâ hakaretlerin vukuu dolayısiyle şâyanı teemmüldür. Mevzuubahs olan şey, bir demokratik teamülün teessüsüdür. İsim zikretmek icabederse Sayın Etem Menderes'in İzmir Kongresinde, Hulûsi Köymen'in Çanakkale Kongresine başkanlığa gelmesini zikredebilirim. Bu haller demokratik teamüllerin teessüsüne mâni olur. Memlekette muvafık ve muhalif olarak demokrasiye hizmet etmek, yeni teammüllerin teşekkülüne hadim olmak gayemizdir. Yoksa bir bakan arkadaşımızın kongre divanına getirilmiş olması meselesi değildir. Bir bakanın, mevzuat mâni olmasa bile kanaatimce bu gibi siyasi partiler kongrelerince vazife alması onun tarafsızlığını şüpheye düşürür, onun hakkında bir takım süizanların doğmasına yol açar.

Bize gelince : Bir siyasi parti içinde olduğumuz halde biz Genel Kurulda vazife aldığımız ve mâni hüküm de olmadığı halde böyle bir şeye tevessül etmemekteyiz. Böyle bir teamülün prensibin teessüsüne iktidar partisi olarak bu günden başlarsanız yarınki iktidar partilerine büyük bir hizmet etmiş ve vatandaşların itimadına daha çok mazhar olursunuz. Mâruzatım bundan ibarettir.

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Çok muhterem arkadaşlarım, yalnız sözlü soru müessesesine acımakla söze başlıyacağım. Sözlü soru öyle bir hale getirildi ki, kurulduğuna pişmandır. A, muhterem efendim, huzurunuzda sözlü soru hükümleri muvacehesinde, kanuni icraatımızla Hükümet olarak hesap, vermeye mecburuz. Bu murakabeyi yapma bakımından, Muhterem Boyacıgiller arkadaşımızın, burada dikkat buyurduğunuz gibi, icraatımız olarak sözlü soru müessesesi içine girmiş bir mevzuu yoktur.

Bir Bakan mensup olduğu siyasi parti kongresinde, tabiî kongredekilerin isteğiyle, bir divanda vazife kabul etmiş. Kabul etmiş, tâyin değil efendim. Kongre seçmiş, o da bunu şerefle kabul etmiş ve vazifesini ifa etmiştir. Bu ancak

ve ancak siyasi bir partinin bünyesi içinde düşünülüp, teemmül edilecek meselelere taallûk edecek bir keyfiyettir, Abdürrahman Boyacıgiller arkadaşımızın sözlü sorusu ile hiç irtibatı yoktur. O halde parti reisi başkan olmamalı, o halde Bakanlar aynı partiden gelmemeli, o halde her hangi bir siyasi partiyi başka bir partinin murakabesine tevdi etmeli.. (Soldan gülüşmeler) Bunlar sözlü soru mevzuu değildir, muhterem arkadaşlar.

REİS — Abdürrahman Boyacıgiler.

ABDURRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Arkadaşlar, çok hazin bir tecelli.. Soru sormak İçtüzüğün verdiği bir haktır. Divanı Riyaset bu sorunun sorulabileceğine kaani olmuş ki, gündeme almıştır. Sorulamıyacak şeyleri gündeme almak Divanı Riyasetin vazifesi değildir. Arkadaşlarımız lûtfettiler, dinliyorlar ve bizim temennilerimze sukût etmek suretiyle hiç olmazsa iltihak diyorlar. Sorulur mu, sorulmaz mı? Bunun üzerinde durmaya lüzum yoktur, çünkü dâva halledilmştir. İçtüzüğe aykırı bir şey yoktur.

Mesul olan bir bakanın bir parti kongresinde vazife alması elbetteki Hükümetin icraatının murakabesine taallûk eder. Bir bakan yalnız bir partinin malı değildir. Bu takdirde diğer partilerin kongrelerine de gitmesi, davet edildiği zaman icabet etmesi lâzım gelecektir. (Sonldan, Başbakan gitti ya sesleri)

Başbakanın veya bir bakanın gitmesi teamül halini almaz. Yarın sizleri kongrelerimize davet edeceğimiz zaman bakanlar icabet edecekler mi?

REİS — Muhavere şekline sokmayın efendim.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Devamla) — Dâva teamüllerin tesisine taallûk eder. Benim asıl teessür duyduğum cihet hukukçu olan yeni bakan arkadaşımızın diğer bakanlar gibi vazıh konuşmaması, dilinin altında bakla saklamasıdır. Burada açık konuşuyoruz. Neyi ve kimden saklıyacağız? Dâva şudur : Bu memlekette demokrasiyi kuracak mıyız? (Kurduk sesleri). Daha belli değil.

REİS — Muhavere şekline sokmayın rica ederim efendim.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Devamla) — Ben de Riyaset Divanına rica ediyorum; arkadaşlar beni dinlesinler, lûtfedip sükûnetlerini muhafaza etsinler. Bunu siz temin edin, ben de serbest ve geniş bir şekilde konuşmanın zevkını tadayım.

Mevzuubahis olan demokratik teamüllerin tesisidir. Benim gizli kapaklı bir arzum olsaydı başka şekilde ifade ederdim. Dün Demokrat Parti tenkid ediyordu.

ŞEVKİ HASIRCI (Aydın) — Demokrat Partiden sana ne?

REİS — Müdahale etmek yoktur.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Arkadaşlarımın tahammülü yok!

HALİL ATALAY (İçel) — Senin de bize ders vermeye hakkın yok.

REİS — Hatibin sözünü kesmeyin.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — Görüyorsunuz ki arkadaşların tenkide tahammülleri yok, müsaadenizle ben ineyim, o arkadaşlar kendi kendilerini tenkid etsinler.

REİS — Soru bitmiştir.

9. — Çanakkale Mebusu Bedi Enüstün'ün, Çanakkale'nin iktisaden kalkındırılması için mahallen tetkikata memur edilen heyetin raporu hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin sözlü cevabı (6/935)

14 . I . 1953

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Saygılarımla;

Aşağıdaki sorumun sayın Ekonomi Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına müsaadelerinizi arzederim.

Çanakkale Milletvekili
Bedi Enüstün

1. Çanakkalenin iktisaden kalkındırılması için Ekonomi Bakanlığınca mahallen tetkikata memur edilen heyetin raporu üzerinde bakanlığın noktai nazarı nedir?

2. Bu rapor münderecatını bakanlık benimsemiş ve raporda Çanakkale'nin kalkındırılması için işaret edilen hususları kabili tatbik ve faydalı bulmakta mıdır?

EKONOMİ VE TİCARET VEKİLİ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) — Bedi Enüstün arkadaşımın Çanakkale'deki iktisadi tetkiklere dair sorduğu suali, bundan iki, üç ay evvel yine Ça-

nakkale Mebusu muhterem arkadaşım Endik'in sorularına verdiğim cevap sırasında açıklamış ve o zaman bu rapor hakkındaki görüşümüzü ve raporu nasıl telâkki ettiğimizi etraflıca açıklamıştım.

Hâfızalarınızı canlandırmak için iki kelime ile ifade edeyim ki, bu, hususi teşebbüsü iptidai projeler yapmak külfetinden kurtarmak ve bir kolaylık temin etmek üzere vücuda getirilmiş bir eserdir. Diğer taraftan Devlet devairinin ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin kendilerine düşen vecibeleri yerine getirmesi için alâkalı bakanlıklara tevzi edilmiştir. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında, Bayındırlık Bakanlığında ve daha bir, iki bakanlıkta Çanakkale'nin bu durumu tetkik edilmiş, ancak Tarım Bakanlığından cevap alınmamıştır. Onun cevabı da alınınca ilgili valiliğe bildirilecektir.

REİS — Bedi Enüstün.

BEDİ ENÜSTÜN (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, 1951 senesinde Sayın Başbakanın emirleriyle Çanakkale'nin kalkınması imkânlarını mahallen tetkik etmek üzere Ekonomi Bakanlığınca bir heyet gönderilmiş ve bu heyetin mesaisi üzerinde de bu kürsüden bâzı ileri, geri münakaşalar cereyan etmiş idi. Nihayet kıymetli Ekonomi Bakanımız bu heyetin verdiği raporları tabettirerek tevzi etmiş bulunmakta ve bu arada da Çanakkale milletvekili olarak bir tanesini bana vermiş bulunmaktadırlar. İntihap çevremin imkânlarına taallûk eden bu rapor tarafımdan inceden inceye tetkik edilmiş ve bu tetkik neticesi bir sözlü soru ile bu kürsüye gelmem mecburiyeti hâsıl olmuştur.

Bu raporun kıymeti ve değeri tab'ının nefasetinde, hacmının büyüklüğünde, kâğıdının kalitesinde değil, ihtiva ettiği fikirlerin hakikata tetabuku ile salâbetinde aranmak lâzımdır. Bu bakımdan üzerinde biraz tevakkuf yerinde olacaktır. Mesaili iktisadiye ve mesaili içtimaiye aynen mesaili riyaziye gibi dikkat ve ihtimam istiyen konulardır. Umumi ifadelerle halledilmez. Ancak malûmların yardımı ile meçhullere takarribiyetle yaklaşılabilir.

Çok kıymetli bakan bu raporu benimsediğini ifade ettiler. Zannediyorum ki, bu hususta acele hüküm vermiş durumdadırlar. Bir misal olarak arzediyorum. Bu raporun mesnedini teşkil eden zirai kalkınma konusunda bugün Çanakkale'de nüfus başına 20 dönüm ziraate elverişli arazi düştüğü, bu miktarın bataklıkların kurutulması, askerî memnu mıntakaların kaldırılması, entansif hayvan bakımına geçilmek suretiyle meralardan da istifade olunmak üzere nüfus başına 50 dönüme çıkarılması teklif ve tavsiye edilmektedir. Çanakkale İlinin yüz ölçümü 2000 kilometre karesi ziraate elverişli arazi olmak üzere 9441 kilometre karedir. Nüfusu 300.000 kadardır. Nüfus başına 50 dönüm kabili zeri arazi isabet edebilmek için Çanakkale'nin kabili zeri 15 bin kilometre kare araziye sahip olması lâzımdır. Bu ne suretle mümkündür? Acaba boğaz mı doldurulacak, yoksa Adalar Denizindeki hâli adalar Çanakkale'ye mi eklenecektir? Bu sebeple rasyonel mesnetten mahrum bir etüdle bir kalkınma hamlesine kalkışmak yerinde olmasa gerektir. Bu misalleri bu rapor muhteviyatında taaddüt ettirmek pek mümkündür. Fakat Çanakkale'de son zelzele felâketinin yaptığı tahribat dolayısiyle bu rapor üzerinde fazla durmıyarak, Çanakkale'nin hakiketen kalkınmasının neye mütevakkıf olduğu üzerinde durmayı tercih ediyorum. Muhterem arkadaşların da malûmu olduğu üzere 18 Martta vukua gelen zelzele felâketi ağır tahribatını Çan ve Yenice'de yapmış ve bu felâket birçok can ve mal kaybına sebep olmuştur. Bunların tahfif ve telâfisi ön plânda ele alınması lâzımgelen konulardır. Hakiaten Hükümetin ve halkın gösterdiği yakın alâka şayanı şükrandır. Fakat mahallî idare adamlarının lâkaydisi çok hüzün verici olmuştur. Bir milletvekili olarak bunu teessürle ifade etmek mecburiyetindeyim. Saat 9 u beş geçe vâkı olan hareketi arz dolayısiyle tamamen harabeye dönen Yenice'ye Sayın Çanakkale Valisi ertesi günü saat dokuzda, yani on saat teehhürle gelmiş ve gece kendisine verilen haberlere inanmamıştır, buna göre tedbir alınmamıştır. Bunun neticesi enkaz altında kalanların çıkan yangınlar dolayısiyle kurtarılamadığı iddia edilmektedir. Zelzele talimatına göre vilâyetin her ilce ile derhal muhabere temin etmesi ve muhabere edemediği yerler için de vasıta tahrik ederek vaziyete hâkim olması icabederdi. Halbuki Biga İlcesi ve halkı bu haberi alır almaz gece yarısı felâketzedelerin yardımına koşmuştur.

3 Nisan tarihine kadar Yenice'nin hiçbir köyü görülmemiş durumda idi. Yalnız vilâyet merkezindeki hükümet konağı tahliye ettirilmiş ve

devair çadırlara naklettirilmiştir. Bu suretle felâketzede köylere tahsis edilmesi lâzımgelen çadırlar tutsak edilmiştir. Bunun hakiki sebebi de bu zalzeleden istifade ederek yeni bir hükümet konağı yapılmasını temin etmek imiş.

REİS — Bu ayrı bir mevzudur. Ayrı bir sual olabilir. Soru ile bir ilgisi yoktur.

BEDİ ENÜSTÜN (Devamla) — Müsaade buyurun üç kelime sonra tekrar geleceğim. Ve bunun için de vilâyetin emrinde bulunan Nafıadan veya Bayındırlık Bakanlığından bir rapor değil zelzele bölgesine gelen bir heyetten hususi bir rapor alınmıştır.

Muhterem arkadaşlar, Çanakkale'nin bütün devairini içine alacak bir hükümet konağına ihtiyaç olduğu mutlaktır. Fakat felâketzedelerin ıstıraplarını ve acılarını teşdit ederek ve onları çadırdan mahrum ederek bir panik havası yaratarak Çanakkale ilcelerinde ve köylerindeki bütün yapılara nispetle daha iyi bir durumda olan hükümet binasının tahliyesi hakikaten idaresizliğin şah eseridir. Gemici fenerleriyle bir işi görmek mümkün iken köyler görülmeden yardımı yedek fitilleri, ispirtolukları olmıyan lüks lâmbalarında gören bir zihniyet müspet bir iş görmeye muktedir değildir. Bu misalleri arzetmekten maksadım, Çanakkale'nin iktisaden kalkınması mevzuu her şeyden evvel bu kalkınma hamlesini başarabilecek alâkalı idare adamlarının Çanakkale'de vazife başında bulunmasiyle kabildir. Yoksa mevkiini bir iki şahsın iltifatını kazanmakla tutacağını veya saikai itiyatla politik sahalara giriş kazanarak jurnalciliktan medet uman bir düşüncenin içinde bulunduğumuz rejim icabı mâşeri vicdanda mahkûm edilmesi lâzımdır. İktisadi, içtimai sahalarda muasır medeniyet seviyesine varmak gayemiz olduğuna göre bunu tahsisatların miktar ve yekûnunda değil, bu kalkınmayı sağlıyacak olan insan ruhunun kudret ve büyüklüğünde aramamız lâzımdır. Hüküm ve karar vermek mevkiinde bulunan ancak insandır. Bugün Amerika'nın kudret ve ihtişamını koruduğu sanayiide fabrikalarda Atom enerjisinde aramak büyük bir hatadır. Amerika Atom Enerjisi Komisyonu Başkanı Lilyental bunu sarahatle ifade etmektedir. Bugün Amerika'da Cumhurbaşkanının Amerikalılardan istediği şey ruhi ve mânevi kalkınmadır. Bu sebeple zihniyet ve düşüncede kalkınma olmazsa bu gibi raporlar ve bilhassa son zelzele felâketinde vilâyetin aldığı sözüm ona tedbirler, hüsnüniyetle, canla, başla çalışan ve her türlü fedakârlığa göğüs gererek iktidar hükümeti için bir sivilce başı olmaktan kurtulamaz. Bu arada Çan Kaymakamı ve Yenice Müddeiumumisi gibi hakikaten vazife ve fedakârlık örneği olanlar da bu arada kaybolup giderler.

EKONOMİ VE TİCARET VEKİLİ ENVER GÜRELİ (Balıkesir) — Sözlü sorunun mevzuu Çanakkale'de yapılan iktisadi etüddü. Binaenaleyh benim vereceğim cevap bu sahaya ait olacaktı. Ancak arkadaşım bana kabullenmediğim bir fikri kabullenmişim gibi gösterdiği için tekrar söz almak mecburiyetinde kaldım.

Süreyya Endik arkadaşım buradadır; kendidisini işhad ederim. Bu raporlar tevzi edilecek, alâkalı mercilere gönderilecekti. Raporda zeytin sahasındaki işletmecilikte tetkikat yapan arkadaş yanılmıştır. Bugün ise tesbit edilen krediler, şahsan ben de bir müstahsil olduğum için biliyorum, tamamen istihsal maliyetine uymaktadır. Ama raporu benimsemiş olsaydım bunu alâkalı bakanlıkların mütehassıslarına göndermezdim. Onun içindir ki, Bayındırlık, Tarım ve Sağlık bakanlıklarının alâkalı umum müdürlüklerine göndererek noktai nazarlarını bildirmelerini istedim. Bu suretle de böyle bir görüş var; bunu tashih edebilir misiniz, dedim. Yoksa kabullenmiş olsaydım, böyle bir mütalâa almak lüzumunu duymazdım.

Zelzele mıntakasında idare âmirleri şunu, bunu yapmışlar. Bunlar benim sahamın ve iştigal mevzuumun dışındadır. Gönül isterdi ki, arkadaşlarım çıksınlar, bu noktayı aydınlatsınlar.

Bu ayrı bir mevzu olduğu için onun hakkında konuşmıyacağım. Bayındırlık Bakanı arkadaşımız burada yoktur, bu mevzu kendilerini alâkadar eder. Benim bu hususta kendilerine verecek cevaplarım bulunmamaktadır.

REİS — Bedi Enüstün.

BEDİ ENÜSTÜN (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar; Sayın Ekonomi Bakanı Enver Güreli'nin burada ikinci defa verdiği izahata sözüm yoktur.

Yalnız evvelki konuşmamda Sayın Bakanın bu raporu benimsediğini ifade etmiş bulundum. Esasen bu tetkikat kendi zamanlarına da ait

değildir. Kendileri Bakanlığa bu rapor tabı arifesinde bulunduğu zaman gelmiştir. Kendileri bu raporları almışlar, üzerlerine kartvizit koymak suretiyle isimlerimizle dağıtmışlardır. Şimdi anlıyorum ki, ihtısas komisyonlarına göndermişler ve «Beğendiklerinizi kabul edin, beğenmedikleriniz varsa bizi ikaz edin.» demek istemişlerdir.

Benim burada konuşmam, gayet tabiî olarak, bu raporun 3, 46 ve 89 ncu sayfalarını kendisine hatırlatmaktan ibaret olacaktır.

Zelzele meselesine gelince; zelzele meselesi hakikaten Ekonomi Bakanlığına tevcih edilen sual içinde esasen mevcut değildi. Yalnız bu sual hayli eskidir ve bu suale sıra gelinceye kadar Çanakkale'de zelzele oldu, ekonomik şerait değişti. Binaenaleyh bu sual içinde zelzeleyi de mevzuubahis etmek bir borç oldu. Çünkü bu mesele hakkında bugün bir sual takriri versem belki gelecek sene bu zamanlarda cevap sırası gelecektir. (Gülüşmeler)

REİS — Gündemde Çanakkale Mebusu Süreyya Endik'in zelzele hakkında bir sorusu vardır. Sizin sorunuzla zelzelenin alâkası yoktur.

BEDİ ENÜSTÜN (Devamla) — Bir memleketin bütün binaları yıkılırsa ve bu cihet rapor içinde nazarı itibara alınmamışsa bu mıntakanın kalkınması mevzuubahis olduğu zaman bu zelzele hakkında küçük bir fikir söylemek bir milletvekilinden esirgenmez zannederim. Eğer Başkanlık Divanı bu hususta konuşmamam üzerinde yine ısrar ederse, ben de konuşmaktan sarfınazar ederim. Fakat Sayın Enver Güreli'nin, ikinci zelzele vesilesiyle, gerek faaliyeti, gerekse işgal ettiği makam itibariyle esasen hiçbir ilgisi ve alâkası yoktur. Bu sözlü soru içine ithal etmiş bulunmam dolayısiyle kendisini müşkülâta sokmuş isem affımı rica ederim, bu kadar.

10. — Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın, Tunus meselesinde Hükümetin noktai nazarına dair Dışişleri Vekilinden sözlü sorusu (6/936).

REİS — Efendim, Dışişleri Vekili yoktur.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Usul hakkında söz rica ediyorum.

REİS — Buyurun.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Muhterem arkadaşlarım, İçtüzük mucibince bir bakanın bir sözlü soruya en çok iki celse sonra cevap vermesi mecburidir.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) — O İngiltere'de...

BURHANETTİN ONAT (Devamla) — Bâzı zaruret ve temayüller icabı olarak sözlü sorular geriye bırakılır. Bazan bakan bulunur, soru sahibi bulunmaz, bazan soru sahibi bulunur, bakan bulunmaz ve sözlü soru geriye bırakılır. Ama benimki öyle olmadı arkadaşlar... Hangi iki celse, hangi iki hafta, hangi iki ay? Senesi oldu arkadaşlar (gülüşmeler . Benim sorum gündemin demirbaşı oldu arkadaşlar (gülüşmeler). Hariciye Vekili meşguldür, Avrupa'ya gider, Afrika'ya gider, şuraya gider, buraya gider. Fakat şu dakikada gazinodadır arkadaşlar. Bu kadar ihmali, bu kadar laübaliliği, nasıl vasıflandırmalı, buna nasıl isim vermek lâzımgelir, takdiri âlinize bırakıyorum.

REİS — Riayset, Dışişleri Vekilinin halen Mecliste bulunduklarından malûmatı olmadığı için mâruzatta bulunamıyacaktır, binaenaleyh soru gelecek Birleşime talik edilmiştir efendim.

11. — Diyarbakır Mebusu M. Remzi Bucak'ın, İstiklâl Gazetesinin 18 Kasım 1952 tarihli nüshasındaki (memleket bütünlüğünü parçalayıcı) neşriyat hakkında bir takibat yapılıp yapılmadığına dair sorusuna Adalet Vekili Osman Şevki Çiçekdağ'ın sözlü cevabı (6/937)

REİS — Soruyu okuyoruz efendim.

T. B. M. M. Yüksek Başkanlığına

26 . XII . 1952

Aşağıdaki sözlü sorularımın Adalet Bakanlığınca sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygı ile rica ederim.

Diyarbakır Mebusu
Remzî Bucak

18 Kasım 1952 tarihli İstiklâl Gazetesi memleket bütünlüğünü parçalayıcı ve bir kısım vatandaşları diğer vatandaşlar aleyhine tahrik edici mahiyette büyük puntolarla neşriyat yapmıştır.

1. Mezkûr gazete hakkında her hangi bir takibata girişilmiş midir?

2. Yapıldı ise hangi tarihte bu takibat yapılmıştır? Neticesi ne olmuştur?

REİS — Adalet Vekili.

ADALET VEKİLİ OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, Diyarbakır Mebusu Mustafa Remzi Bucak'ın 26. XII. 1952 tarihli sual takririnde 18 Kasım 1952 tarihli İstiklâl Gazetesinin, memleket bütünlüğünü parçalayıcı ve bir kısım vatandaşları diğer vatandaşlar aleyhine tahrik edici mahiyette büyük puntolarla neşriyat yaptığı beyan edilerek bu gazete hakkında her hangi bir takibata girişilmiş olup olmadığının, girişilmişse takibata başlandığı tarih ile neticesinin vekâletimizce cevaplandırılmasını istiyorlar.

Cevabımızı arzediyorum :

Evvelce Türk Ceza Kanunun 161 nci maddesinin şümulüne giren bu kabîl suçlardan dolayı yapılacak takipler Askerî Muhakeme Usulü Kanunun üçüncü maddesinin (A) fıkrası ve Askerî Ceza Kanununun 58 nci maddesi hükümlerine göre askerî mercilere ait bulunmakta idi. Bu itibarla bahis mevzuu olan İstiklâl Gazetesindeki yazı hakkında Millî Savunma Vekâletince izin verilerek takibata başlanmış ise de ahiren 6051 sayılı Kanun ile Basın - Kanunun 36 ncı maddesinde yapılan tadilât üzerine bu kabîl suçlar hakkında soruşturma icrası umumî mahkemelerin vazifesine tevdi edilmiştir.

Bu hususta dosya askerî makamlardan Ankara Cumhuriyet Müddeiumumiliğine devredilmiş ve bu müddeiumumilikçe de 12. III. 1953 tarihinde sorgu hâkimliğine âmme dâvası açılmıştır.

Vaziyet bundan ibarettir.

REİS — Remzi Bucak.

M. REMZİ BUCAK (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar, 18 kasım Salı günü Ankara'da intişar eden İstiklâl Gazetesi büyük puntolarla hepinizin hayretle görebileceğiniz şekilde (gazeteyi göstererek) «Urfa'da Kürtler ihtilâle davet edildi» büyük puntolar altında «fâsılasız surette neşriyat yapan Urfa Gazetesi Kürt devletinin hasretiyle ihtilâl türküleri söylüyor.» Daha altında «Ankara'nın gözünden uzakta cereyan eden bu komedyanın nihayet bulması için hâdiseyi bütün tafsilâtiyle vatanperverliklerine tam bir itimadımız olan İçişleri Vekili Etem Menderes ve Adalet Vekili Osman Şevki Çiçekdağ'ın dikkatine arzederiz.» diye yayınlıyor. Okuyayım müsaadenizle, Urfa'da intişar eden, Urfa isimli gazetenin neşretmiş olduğu (Anzelha) isimli şiiri okuyayım. Yazı biraz silinmiştir. Özür dilerim.

Anzelha!
İki metre eninde,
Sekiz metrede biten,
Sokaklarda gezdin mi hiç?
Sokaklar boyunca,
Duvarlar,
Duvarları kördün mü hiç?
Duvarlar gerisindeki mahpus kadınların,
Istırabını çektin mi hiç?
İnsanlık temizlik demektir. Anzelha.
Dostluk demektir, kardeşlik demektir,
Sen çöplüklerde gezdin mi hiç,
Duydun mu hiç?
Başka dil konuşan vatandaşların,
Vatanının içinde,
Vatanını aradın mı hiç?
Anzelha.
Ben rüyalar memleketindeyim,
Eski Ur'un hâlâ aydınlık geceleri,
Harmaniyelerle dolaşır kardeşlerin,
Diyelim, masaldan uyanmış Kürt beyleri.
Şark böyle mi başlar, Anzelha?
Pislik içinde yüzen....
İslâm bu mu?

Halim Yağcıoğlu

Şimdi bu şiiri gazete tefsir ediyor, onu da müsaadenizle okuyacağım.

«Gözlerimizin önünde şahane atlayışlar, trapezler üzerinde korkunç ve harikülâde sıçrayışlar yapan bir cembazın bu müthiş hareketlerini sessiz sadasız seyrediyoruz. Biz bu muhteşem komedinin facia ile biteceğinin farkında değiliz. Bir nizam içinde nizamın bekçisi Urfa Cumhuriyet Savcısı bu dünyadan bihaberlik ne? Bu Bohem uyuşukluğunun, burnu Kaf dağında gezenden farkı ne?

Dört gündür posta kutusuna ardı ardına bir ceridecik gelmekte. Her nüshasında büyük bir ehemmiyetle mizampaj ve onun bütün bir dikkati ile özlenilen yeni bir vatanın ihtilâl tohumları önümüze sürülmekte... Anzelha. İşte özlenilen yeni vatanın adı. Zelihaların memleketi... Kürdistan,,,»

Bu şeyi tefsir ediyor gazete muhabiri:

«Urfa günlük, siyasi, edebî tarafsız gazete...» kendilerine göre edebiyatlarının en büyük şairi Halim Yağcıoğlu I. II. III ncü Anzelha şiirleri birbiri ardınca cerideciği başından sonuna kakar kaplıyor. Özledikleri vatanlarının şairi göz-

lerimizin önünde tereddütsüz ve çekinmeden haykırıyor. (Sayı 44, 45, 47, Yıl 1952)

Başka dil konuşan vatandaşların,
Vatanının içinde,
Vatanını aradın mı hiç

Bunu anlamıyacak sâfdil C. Savcısının gafletine ne buyururlar? Kürtçeden gayrı, başka bir dil konuşan; Türkçe konuşan vatandaşların vatanı içinde Kürtçe konuşan vatanını aradın mı hiç?

Anzelha
Ben rüyalar memleketindeyim,
Eski Ur'un hâlâ aydınlık geceleri,
Harmaniyelerle dolaşır kardeşlerim,
Diyelim masaldan fırlamış Kürt beyleri.

Hümanist, serseri şair kendini bu başka âlemin denizinde korkusuz, kanunsuz bir cemiyet içinde zan ile; ilk ve son defa kurulan Kalde'nin, Nemrud'un çocuklarının kurduğu devletinin hayali, arzusu, aşkı... Anadolu'nun eski sâkinlerinin; şimdi Kürt diye kendilerince vasıflandırılan devleti.. Ve onun parlak merkezi Ur'un aydınlık gecelerinin rüyası.. Öyle bir rüya ki, kıyama gelmiş kerdeşleri, masaldan fırlamış Kürt beyleri harmaniyelerle sokaklarda dolaşır.

Anzelha
İnan ki uyandım artık rüyadan.
Değil vatan parçası
Sadece İzmir, sadece Bursa
Acımdan hırsımdan çıldırabilirim Anzelha
Böyle mi olmalıydı tarihler yaşamış Urfa?
Böyle mi kalmalıydı?

Başka dil konuşan vatandaşların memleketi İzmir ve Bursa mı? Sadece vatandır. İhmal edilmiş, yıkılmış, perişan olmuş tarihler yaşamış zavallı Urfa... Memleket tefrikının, Şark ve Garp rekabetinin memleket ayrılığı nifakının hareket noktası... Ve korkunç, insanı çıldırtan ihtilâl ve ayrılık tohumu; sonra ardı ardına Şarkın sefalet ve zavallılığının ifadesi.. Korkunç proletaryanın haykırışı...

Anzelha
Böyle illerde mi yaşardı vatandaşların
Söner miydi gözleri trahomdan?
Delik deşik miydi yüzleri?
Sonu yok muydu akşamların?
Uyandırılmamış bu toprak,
Beşinci asrı yaşıyor Anzelha
Sen yirminci asırda mı yaşadın?
Medeniyeti böyle mi karşıladın?
Yazık!
Yazıklar olsun sana Anzelha,

İmansız gençliğin tereddüt ifadesi, şair sonunda İslâmı tezyif etmeden de geri kalmıyor:

Düşüne düşüne,
Haram ettin uykumu,
Şark böyle mi başlar Anzelha?
Pislik içinde yüzen,
İslâm bu mu?
Ve Müslüman şehrin çirkefini Kara Maça Beyi gibi öne sürerek,
Sonra bir ezan sesi sardı etrafı,
Anzelha.
Ve Müslüman şehrin çirkefinden,
Hamamından mezarından, kerhanesinden,

(Yeter sesleri)

Efendim özür dilerim olduğu gibi okuyacağım.

(Fazla okumayın sesleri)

Kesiyorum muhterem arkadaşlarım, acaba bu şait kimdir? Urfa'da çıkan Urfa Gazetesinin maksadı hakikaten bu mudur? Diye Urfa'ya ilk fırsatta gidip tahkik ettim. Bu şiirin muharriri Halim Yağcıoğlu isminde biridir. Halim Yağcıoğlu altı veya sekiz sene evvel Urfa'ya Maarif Vekâleti tarafından gönderilmiş bir lise öğretmenidir. Zannediyorum İstanbul'lu bir gençtir. Ama garip bir tesadüf eseri soyadı Yağcıoğlu'dur. Bu zatın, Halim Yağcıoğlu'nun şiirinde ifade ettiği maksat sarahaten anlaşılacağı gibi Urfa'da Türkçeden başka Kürtçe konuşanların mevcudiyetini duymaktan mütevellit ıstırabını beyan etmiştir. Biz onun müdafiliğini yapmıyoruz. Yalnız esefle, ıstırapla tebarüz ettirmek mecburiyetinde olduğumuz bir şey varsa ikinci ıstıraba sevkeden bir şey varsa bunu, Ankara'da, ilânlariyle süpvansiyone eden ve memleketin bir parçasını diğer parçası aleyhinde hünharca tahrik etmek keyfiyetidir. Bu bizim sözlü sorumuz tevcih edilinceye kadar, hiçbir suretle takibata duçar olmamıştır. Bu tefsiri yazan, büyük puntularla bu makaleyi ceridesine yazan Mehmet Metin Örenalp namındaki zat, her halde Türkçe yazılmış, Kürtçe değil, bir şiirin mânasını idrak edemiyecek kadar da cahil değildir. Çünkü verdiği izahat bunun içtimai ve tarihî kültürünün bu şiiri anlıyacak kadar olduğunun en bâriz delilidir.

Muhterem arkadaşlarım; şunu hemen bu ve-

sileyle arzedeyim ki; bir kısım matbuat, maalesef, Şark vilâyetleri aleyhine hunharca sayılacak neşriyat ve tahkikat yapmaktadırlar. Bu, bizim de gözümüzden kaçmıyor. Arkadaşlarımın 18 Ağustos 1952 Pazartesi tarihli Dünya Gazetesinin başmakalesi şudur : (Partiler üstü meseleler) vatanlarını seven ve politikayı, vatana ve halka hizmet vasıtası diye sayan Türkler için partiler üstü tutulmak lâzımgelen üç mesele vardır. Bunlardan biri, Doğu vilâyetleri meselesidir.

Arkadaşlar Fransa'da partiler üstü bir mesele vardır. İngiltere'de partiler üstü bir mesele vardır. İtalya'da, eski müstemlekelerini kaybetmemiş olan İtalya'da partiler üstü mesele vardı. Bunların hepsinin müşterek meselesi, bilhassa hangi partiye mensup olursa olsun, hangi parti iş başına gelirse gelsin, onlar için kayıtsız, şartsız, üzerinde ittifak ettikleri tek bir mesele vardı, müstemlekeler meselesi.

Acaba Şark vilâyetlerinde vaziyet böyle mi?. (Soldan, asla, sesleri) Ama işte bir yazı.

SAİD BİLGİÇ (İsparta) — Sen böyle bir şeye kani misin?.

REMZİ BUCAK (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. 25 Nisan 1953 tarihli Dünya Gazetesinin başmakalesi. Okuyorum : «Halk yığınların ilk ve orta çağdan yeni çağa kanatlandırıp uçuracak sivil mektep, kız ve oğlan çocukları eğitiminden geçiren müspet ilim ocakları, gerekirse tankların, topların gölgesi altında bahsettiğimiz bölgelerin her köşesinde kurulmak lâzımdır..

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Üst tarafını da okuyun. Üst tarafı bütün Türkiye'dir.

REMZİ BUCAK (Devamla) — Kendilerine teşekkür ederim. Okuyorum. «Doğunun bâzı bölgelerinde yeniden kabile ve aşiret ve derebeylik rejimine dönülmüştür. Şeyhler, ağalar ve toprak derebeyleri nüfuzu ve isterseniz, hâkimiyeti yeniden kurulmuştur ». .

Hemen ilâve edeyim : Şeyhler, derebeyler varsa onları 1950 senesinde kredi listesine alan, Demokrat Parti değil, Halk Partisidir.

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) — Partiyi karıştırma!

M. REMZİ BUCAK (Devamla) — Bağırmayın. Buraya gelip konuşursunuz.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Bunlar hissî meşele değil, millî meselelerdir.

M. REMZİN BUCAK (Devamla) — Zati âlinizin milliyetinden şüphe ederim, kendi milliyetimden şüphe edemem.

Muhterem arkadaşlar; memleketin vahdeti lüzum ve zaruretine inanmış insan sıfatiyle arzediyorum. Bu memleketin kaybedecek bir karış toprağı yoktur, düsturu yanında şuna da inanıyorum: Bu memlekette israf edilecek bir damla kan yoktur. Bu itibarla şu vilâyet ve bu mıntakayı, şu vilâyet ve mıntaka aleyhine tahrik etmenin artık lüzumsuz ve mânasız olduğunu, münevver geçinen kalemşörlerin bihakkin bilmesi lâzımdır. Bunlarla biz kalemle de mücadele edebiliriz, fikirle de mücadele edebiliriz. Bağırmasınlar, buraya gelsinler. konuşsunlar.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Söz istiyorum, şahsıma sataşıldı.

REİS — Sataşıldığına kaani iseniz, buyurun...

ÂTIF TOPALOĞLU (Ordu) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Remzi Bucak arkadaşımız konuşmasını başka istikametlere götürmesi üzerine, millî meseleleri his meselesi haline getirmemesini ihtar ettim. Bunun üzerine senin kanından şüphe ederim, kendi kanımdan şüphe etmem, dedi. Arkadaşlar, bu memlekette Doğu, Batı, Kuzey, Güney yoktur. (Bravo sesleri). Bir gazetenin şöyle, böyle yazmış olması bizi ayıramaz. Bu memlekette Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde tek ve büyük bir millet vardır. (Türk milleti vardır sesleri). Başka bir millet kabul etmiyoruz.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — 25 tarihli gazete başmuharriri bunun aksini iddia ediyor. Bunu da sen müdafaa ediyorsun, burada.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Büyük Meclis, birkaç muharririn, veya birkaç gazetecinin yanlış bir şekilde yazmış olduğu şeylerin mutlaka memlekette cari olduğuna asla inanmaz arkadaşlar.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — İşte bir yazan var ve onu da siz müdafaa ediyorsunuz.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Mustafa Bey, bu gibi şeylerden sakınmak lâzımdır, birisi size oturduğunuz yerden bir şeyler isnat ediyor, ben böyle bir isnadın yapılmaması için ihtarda bulundum. Bu Mecliste hiç kimse hiçbir kimsenin kanından, milliyetinden şüphe ede-

mez, arkadaşlar. Binaenaleyh hiçbir suretle bu kürsüde konuşan kimse, yanlış anlaşılmış olan bir şey için ihtarda bulunan bir arkadaşının kanından şüphe etmiye hakkı yoktur, şüpheye kalkmak, onun kendisinin ne kanda olduğunu gösterir. Herkes bu memleketin asil evlâtlarıdır, asil çocuklarıdır.

REİS — Adalet Vekili, buyurun.

ADALET VEKİLİ OSMAN ŞEVKİ ÇİÇEKDAĞ (Ankara) — Sayın arkadaşlarım, iki arkadaş arasında cereyan eden münavereye müsaadenizle iki satırla karışmak istiyorum.

Türk vatanı bir bütündür, Türk milleti yekpare bir kuvvet ve kudrettir. Bu bütünlüğü, bu kudret ve kuvveti hiçbir şey asla sarsamıyacaktır. Bu memlekette vâki olacak her hangi hâdisede, Türkiye Cumhuriyetinin müdafii olan müddeiumumileri ve mahkemeleri elbette kendilerini hissettireceklerdir. İçtimai düzeni bozacak her hangi bir hareket mutlaka hüsrana uğrayacaktır. (Alkışlar)

REİS — Remzi Bucak.

M. REMZİ BUCAK (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlarım, biz, bir dâvaya inanmış insanlar olarak burada toplanmış bulunuyoruz. Bu dâva da, bu memleketin, bu vatanın tealisi, refah ve saadetidir. Bu kürsüde konuşan nâçiz bendeniz, iyi kötü mürekkep yalamış, okuduğunu anlar, söylediğinin mânasını bilir bir insanıdır.

Sistemli şekilde yapılan neşriyat gözümüzün önünde. Aklıselim sahibi her kesin gözünden bunlar kaçmamıştır ve kaçmamaktadır.

Bugün Halk Partisi safında bulunan sayın arkadaşlarımız, memlekette vahdet vardır, memleket birliği vardır, diyen insanlar, Şark vilâyetleri üzerinde 25 sene bir kâbus gibi nasıl icraatta bulunduklarını bir an düşünmelidirler. (Sağdan, mevzu ile ilgisi yok sesleri)

REİS — Rica ederim, mevzudan, sözlü sorunuzun mevzuundan dışarı çıkmayınız. Bütün arkadaşların aynı şey üzerinde müttefik olduğu tahakkuk etti.

M. REMZİ BUCAK (Devamla) — Burada ne bir şehrin köprüsü . . .

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Bizim de buna karşı söyliyeceklerimiz var, o halde Adliye Vekili hakkında gensoru açınız ve bize de söz hakkı veriniz.

M. REMZİ BUCAK (Devamla) — Arkadaşlar buradan ne bir şehrin köprüsü, su derdi, ne bu, ne de şu ihtiyacı konuşulmaktadır. Bu mesele, her şeyin üstünde apaçık konuşulması lâzımgelen, her kes tarafından bütün vuzuhiyle, bütün teferrüatiyle bilinmesi lâzımgelen bir meseledir.

REİS — Adliye Vekili buna cevap verdi, Remzi Bey.

M. REMZİ BUCAK (Devamla) — Onlara iki kelime ile cevap vereyim; siz Halk Partili arkadaşlar, bu memleketin bütünlüğünü biliyordu iseniz, bu memleketin bütünlüğüne inanıyordu iseniz halkevlerini yirmi beş sene niçin Şark vilâyetlerinde açmadınız? Utanın. (Sağdan gürültüler).

REİS — Diğer soruya geçiyoruz:

12. — İsparta Mebusu Said Bilgiç'in, 1944 senesinde milliyetçilerin mâruz kaldıkları işkencelerin vukubulmadığı yolunda Ulus Gazetesinde neşredilen makaleler hakkında ne düşünüldüğüne, işkence hâdisesi üzerinde bir tahkikat yapılıp yapılmadığına ve fâillerin bugün hangi vazifelerde istihdam edildiklerine dair Başvekilden olan sorusuna Başvekil adına Devlet Vekili Celâl Yardımcı'nın sözlü cevabı (6/955)

Ankara
9 . II . 1953

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Aşağıdaki sorularımın Sayın Başvekil tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletlerini saygı ile dilerim.

1. 1944 senesinde milliyetçi memleket evlâtlarının mâruz kaldıkları işkenceler hakkında Sayın Başvekil tarafından zaman zaman ifade edilmiş fikir ve kanaatleri cerhetmek ve efkârı umumiyede işkencenin belki de vukubulmadığı, bu iddiaların iftira mahsulü olduğu yolunda bir inancın tahassülüne hizmet etmek düşüncesiyle 13 Kasım 1952 ve 29 Aralık 1952 tarihli Ulus Gazetelerinde Hüseyin Cahit Yalçın'a ait iki makale neşredilmiştir. Hem işkenceye mâruz kalanları hem de Başvekili müfteri mevkiine sokmak istiyen bu yazılar hakkında Başvekilin mütalâası nedir?

2. 14 Mayıs İnkılâbından evvel ve sonra işkence hâdisesi üzerinde adlî ve idari makamlar tarafından yapılmış bir tahkikat var mıdır? Varsa niçin neticelendirilmemiştir?

3. İşkence hâdisesinin failleri bugün hangi vazifelerde istihdam edilmektedir?

İsparta Mebusu
Said Bilgiç

REİS — Devlet Vekili Celâl Yardımcı.

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Muhterem arkadaşlar, ırkçılar, ve turancılar dâvası diye mâruf olan bir dâva zımnında nezaret altına alınan bâzı gençlerden bir kısmına, nezaret altında bulundukları sırada, işkence yapıldığı meselesine Hasan Âli - Kenan Öner dâvasında şahitlik eden Hikmet Tanyu'nun şahadet ve ihbarı sırasında ittilâ kesbedilmişti. Bu sebeple bu şekilde işkence yaptıkları iddia olunan zevat Emniyet Müdür Muavini Kâmuran Çohruh ve Emniyet memurlarından Muzaffer Us'tur. Bunlar hakkında tahkikat yapılmış, evrak Devlet Şûrasına sevkedilmiş, Devlet Şûrası lüzumu muhakemelerine mahal bulunmadığı yolunda bir karar ittihaz etmiş, bilâhara Devlet Şûrası Umumi Heyetinin yaptığı tetkikat sonunda bu suçlarını vârit görerek Türk Ceza Kanununun 243 ncü maddesi gereğince bu Kâmuran Çohruh ve Muzaffer Us hakkında takibat yapılması lüzumuna işaret etmiştir.

FİRUZ KESİM (Samsun) — Tarihini zikreder misiniz?

CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Genel Kurulun kararı 16 . I . 1950 tarihlidir.

Bilâhara bu tahkikat devam etmekte iken vâki olan şahadet ve ihbarlar üzerine Emniyet Müdürü Ahmet Demir ve aynı zamanda birinci şube müdürü Sait Koçak'ın da bu hâdisede medhaldar oldukları neticesine varılmış ve onlar hakkında da tahkikat ve takibata girişilmiştir. Ancak bilâhara çıkmış bulunan Af Kanunu sebebiyle gerek haklarında lüzumu muhakeme kararı verilen zevat ve gerekse haklarında tahkikat, takibat devam etmekte olan zevat hakkında bittâbi takibat ortadan kaldırılmıştır.

Said Bilgiç'in bu zevatın hâlen nerelerde bulunduğu yolundaki suallerine cevap arzediyorum : Bunlardan Kâmuran Çohruh, Merkez Valisidir. Ahmet Demir Emekli Sandığı İdare Meclisi âzasıdır. Sait Koçak İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu âzasıdır. Muzaffer de İstanbul da komiser muavini olarak vazife görmektedir.

Arzederim.

REİS — Said Bilgiç, buyurun.

SAİD BİLGİÇ (İsparta) — Muhterem arkadaşlar, Celâl Yardımcı arkadaşımız Demokrat Partinin şeflerinin sevku idare merkezindeki elemanların, Demokrat Parti muhalefette iken üzerinde ısrarla durdukları ve hakiki mahiyetini bihakkın tâyin ettikleri bir hâdisede huzurunuzda beyanatta bulunurken meseleyi küçülte küçülte bir polis memuru ile Kâmuran Çuhruk, Ahmet Demir ve Sait Koçak'ın omuzlarına silkivermiştir. Hâdise hiç de bu kadar küçük değildir. Bu adamların çılız omuzları bu muazzam yükü çekecek kadar kavi değildir. Aziz arkadaşlarım, şurada Demokrat Partili milletvekili olarak, Halk Partili milletvekili olarak hazır bulunan arkadaşlarımın tamamını, söyliyeceğim, ifade edeceğim hususlardan tenzih ederim. Mesele ne dünkü Halk Partisi iktidarının meselesidir, ne de bugünkü Demokrat Parti iktidarının meselesidir. Mesele sadece şeflerin meselesidir. 1944 senesinde zamanın Başvekiline hitaben bir edebiyat hocası tarafından bir açık mektup neşrediliyor. Bu mektupta Maarif kadrosu içindeki komünistlerin isimlerinden ve faaliyetlerinden bahsediliyor. Mektup akislere sebep olupor, nihayet Bulgarya hududunda, Bulgaristan'a kaçarken öldürülen ve mevzuubahis açık mektupta ismi zikredilen Sabahattin Âli yazının sahibi aleyhine neşren hakaret dâvası açıyor. Sabahattin Âli ile Nihal Adsız arasındaki dâva sırasında Ankara Üniversitesi gençleri Ankara'da Türk tâbiiyetli komünistleri tel'in maksadiyle bir nümayiş tertip ediyorlar. Bu nümayiş o zaman dahilî ve haricî emniyeti ihlâl maksadına mâtuf telâkki ediliyor ve bu suretle bildiğiniz ırkçılık ve turancılık dâvası ortaya çıkıyor. Arkadaşlar; tamamen müeddep bir lisan ile kaleme alınmış olan bu açık mektupta komünist oldüklarından bahsedilen insanlar, bugün komünist olarak artık ortadadır. O zamanki Maarif Vekilinin ve maiyetindeki insanların bilerek veya bilmiyerek himaye ettikleri insanlar bugün tamamen sabit olmuştur ki, komünisttirler. Çünkü bunların bir kısmı Bulgaristan'a kaçarken yakalanmış, bir kısmı ise Amerika'da, şurada burada komünist âmaline hizmet etmekte bulunmuştur.

İşte arkadaşlar; Ankara'da bir avuç memleket evlâdının komünistler aleyhine yapmış olduğu nümayişledir ki, korkunç dâva ortaya çıkmış, çıkarılmıştır.

Irkçı ve Turancı olarak tavsif ettikleri insanları, yapılan nümayiş Ankara'da vukubulduğu halde, bir hukuki mânevra ile İstanbul'a sevketmişler, orada örfi idare mahkemesinin eline, emrine tevdi etmişledir.

Dâvanın açılmasına takaddüm eden safahatı arzetmeden geçmeye imkân yoktur.

1944 senesi 3 Mayısında vâkı nümayişten sonra, Falih Rıfkı Atay, Ahmet Emin Yalman ve emsali şahıslar, aynı şahıslar, dünün ve bugünün meşhur simaları, mahiyetleri memleketçe malûm olan simalar bir neşriyat kampanyası açıyorlar.

19 Mayıs 1944 senesinde Halk Partisi Lideri İsmet Paşa 19 Mayıs stadyomunda bir konuşma yapıyor. O konuşmadan aldığım bâzı cümleleri huzurunuzda okuyacağım.

«Irkçılar ve Turancılar gizli tertipler ve teşkillere baş vurmuşlardır. Niçin? Kandaşları arasında gizli fesat tertipleriyle fikirleri memlekette yürür mü? Hele Doğudan, Batıdan ülkeler gizli Turan cemiyetleriyle zaptolunur mu? Bunlar o cemiyetlerdir ki ancak Devletin kanunlarını ve esas teşkilâtını ayak altına aldıktan sonra başarılabilir. Çok gizli fikirler perdesi altında doğrudan doğruya Cumhuriyet Hükümeti, Büyük Millet Meclisi aleyhinde teşebbüsler karşısındayız. 10 yaşındaki çocuklarımızdan bize kadar derece derece, hepimizi aldatmak iddiasındadırlar. Bunlara karşı ilâçlar ister istemez acı, sert olacaktır.

Arkadaşlar, bir Devlet Reisi lâalettayin bir nümayiş hâdisesinden dolayı bir kısım memleket evlâtları hakkında 19 Mayıs stadyomunda bu şekilde konuşuyor, adliyeye intikal etmiş bir hâdisede hâkimlere bâzı şeyler empoze ediyor, bunlar Turancılardır, gizli cemiyet kurmuşlardır, bir Devletin ve Meclisin mevcudiyeti aleyhinde birtakım gizli karışık teşebbüsleri vardır. Bunlara karşı ilâçlar ister istemez acı, sert olacaktır.

Arkadaşlarım, Halk Partili bir Milletvekili arkadaşımla görüştüm. İsmet Paşanın, bu konuşmasını hatırladığı zaman azap ve ıstırap duyduğunu ifade etti. Aradan çok uzun bir zaman geçmiş olmasına rağmen eğer hakikaten böyle bir şey vâritse kendisini takdir ve tebrik etmek isterim. Çok geç de olsa hakkı teslim etmesini bilmesi bir fazilettir. Eğer günün birinde Halk Partisinin lideri bu kusurunu burada ifade etmek faziletinde bulunursa ben elini öpmek isterim.

Arkadaşlar, İnönü'nün bu konuşması Falih Rıfkı Atay'lar, Zekeriya Sertel'ler, Ahmet Emin Yalman'lar ve emsali şahıslar tarafından teyide çalışılıyor, mütaaddit makaleler yazıyorlar ve zamanın Maarif Vekili Hasan Âli Yücel mal bulmuş mağribi gibi bu yazıları toplatıyor, Irkçılık, Turancılık adındaki eseri! meydana getiriyor ve memleketin dört köşesinde bütün kütüphanelere dağıtıyor.

REİS — Said Bey vaktiniz bitiyor, hâdiseleri zikrederken neticeye vâsıl olamıyacaksınız. (Reis Bey dinliyoruz sesleri) Rica ederim, daha «2» dakikası vardır.

SAİD BİLGİÇ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; nümayiş günü Ankara'da 140 - 150 kadar üniversiteli talebe nezaret altına alındı. Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 18 nci maddesine istinaden bu şekilde hareket edilmişti. Fakat sonunda askerî mahkemenin yaptığı takiplerden sonra kala kala 23 kişi kaldı. İşkence hakkındaki bilgilerimi arzetmezden evvel, şu noktaya temas etmekliğime müsaadenizi rica edeceğim.

Hüseyin Cahit Yalçın, sanki bu hâdise yeni ortaya atılıyormuş ve umumi efkârın malûmu değilmiş gibi bir lisan kullanmak istiyor. Halbuki Celâl Yardımcı arkadaşımızın ifadesinden farklı olarak bu mevzua memleket ve Hükümet Hasan Âli dâvasından daha evvel muttali olmuş, işkenceye mâruz kalanların velileri ve bizzat işkenceye mâruz kalanlar, o zamanın Hükümetine mektuplar yazarak, dilekçeler vererek meseleyi intikal ettirmişler. Fakat o günkü hava içerisinde bu iddiaların tahkikına katiyen tevessül olunmamıştır. Irkçı, Turancı olarak vasıflandırılan bu insanların o günkü Hükümetin hoşuna gitmiyen fikirler ve iddialar şunlardır, arkadaşlar.» 1. - Büyük Millet Meclisinin tâyin suretiyle doldurulduğu, hür seçim yapılmadığı, Meclisin milleti temsil etmediği, tepeden inme emirlerle meziyetsiz insanların kayırıldığı, 2. - Cümhuriyetin lâfta, palavrada kaldığı, idare şeklinin halen diktatörlük olduğu,

3. - Halk Partisinin istismar ve istibdatla memleketi idare ettiği, halkın sefalet içinde inim inim inlediği,....

Diktatörlerin elinde evlâdı vatanın inim inim inlediği ve saire...»

Arkadaşlar, bu sözler açıktan açığa söylenmiş sözler değildi. Bunlar, hakikatı gören bir kısım memleket evlâdlarının kendi aralarındaki dertleşmelerden ibaretti, birbirlerine yazdıkları mektup ve kâğıtlardı. Yoksa, ortada ne gizli bir cemiyet ne de bir teşkilât vardı. Sadece, arzettiğim gibi, evlâdı vatan, sizin muhalefette iken sık sık temas ettiğiniz bu meselelere sık sık temas ediyor ve dertleşiyorlardı. Bu, bir suç olarak ortaya atılıyor, bir darbei Hükümet teşebbüsüne kadar mesele uzatılıyor, îzam ediliyordu.

Arkadaşlar, demin arzettim ki; dâvanın sonunda, son tahkikat kararının açılmış olduğu sırada 23 arkadaş mahkemede hazır bulunuyordu. Diğer bir kısım arkadaşlar mevkufen sanık sıfatiyle İstanbul'a sevkedilmiştir. İstanbul'da kendilerine eğer istenildiği şekilde ifade verecek olurlarsa serbest bırakılacakları telkin edilmiş ve serbest bırakılmışlar, sanıklıktan şahitlik mevkiine sokulmuşlardır.

«İşkence ve şekilleri :

Daracık hücrelere kapatılmak, güneşten, havadan mahrum etmek, kitap, gazete vermemek ve işkence nezarethaneye giren her kese yapılırdı. (Hikmet Tanyu'nun kitabından okuyorum). Başka bir sebeple bizimle aynı tarihlerde tevkif olunan Orgeneral Ali İhsan Sâbis buralarda ıstırap çekti. Bunu ona bile reva gördüler. Aç bırakmak; keza saat, gün farkiyle her kese. Susuz bırakmak; birçoklarına. Bitli, türlü haşeratı ihtiva eden odalarda yalnız bırakmak. Profesörlere, öğretmenlere, talebelere tatbik edildi. Helâya göndermemek; her kese, bazen lûtfedilerek gönderildiği zaman kapıyı kapatmamak ve karşıdan seyretmek.

6. Hamam ve temizlenmeden aylarca mahrum etmek keza her kes...

Yer altındaki mezarlığa benzer mâruf yer. Burası lâğımların sızdığı karanlıklar ve pislik içinde...

Arkadaşlar, bu yerde kibrit dahi yanmıyor. (Nihal Adsız Bey mâruz bırakılmıştır.) Dayak ve falakaya sevketmek, Doktor Mehmet Külâhlı ve Reha Oğuz'a tatbik edilmiştir.

O vakitki emniyet müdürü ve halen şimdi arkadaşımız tarafından Emekli Sandığı İdare Meclisi Üyesi olduğu söylenilen Ahmet Demir, bunu söylerken sıkılıyorum, Örfi İdare Komutanı Gl. Sabit Noyan'ın yanında tekme ile, generalin yanında böyle durulmaz, diye vurmuştur.

Arkadaşlar, tabutluk, tabutluk dedikleri yere ben şahsen girmedim, fakat uzaktan geçerken gördüm. Bizim Meclis Postahanesindeki ve diğer postahanelerdeki telefon odası varya işte onun büyüklüğünde bir şey, veya ondan biraz daha büyükçe.

REİS — Müddet bitti, özür dilerim Said Bey. (Devam, devam sesleri).

İçtüzüğü tatbik etmek mecburiyetindeyim. O halde reyinize arzediyorum. Arkadaşımızın konuşmalarına devamını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun, devam buyurun.

SAİD BİLGİÇ (Devamla) — Arkadaşlar, telefon hücrelerine benziyen bir hücre. Muğlalı bir arkadaşım, sayın Etem Menderes kendisini tanırlar, iri yapılı bir arkadaş, Hamza Sadi Özbek isminde bir arkadaş, cüsseli bir arkadaş, bu odaya ceketi ile girememiş, ceketini çıkarmışlar, kendisini oraya zorla sokmuşlardır.

Arkadaşlar, üzerinde beş yüzer mumluk üç ampulün bulunduğu söylenmektedir, ben ampulleri uzaktan gördüm, fakat kaçar mumluk olduğunu bilmiyorum. O zamanın Devlet reisinin 19 Mayıs'taki nutkunda iddia etmiş olduğu hususları sabit gösterecek şekilde ifade almak için sanıklar ve şahitler üzerinde hakikaten akla, hayale gelmiyen çeşitli işkenceler yapılmıştır. Şu broşür çıkalı üç seneye yakın bir zaman olmuştur, eğer bu broşürün çıktığı zaman veya Hasan Âli - Kenan Öner dâvası sırasında bu mesele ele alınmış olsaydı, failler bütün delilleriyle ve izleriyle ortaya çıkarılabilirdi. Fakat bugün ne dersek diyelim, bir yalan, belki de bir hayal mahsulü telâkki edilebilir. (Bir gazeteyi göstererek) Hüseyin Cahit her halde bu çeşit yazıları mütaaddit defalar görmüştür. (Emniyet müdürlüğü tabutlukları yıktırıyor; Kenan Öner - Yücel dâvasının akisleri). Bu şekilde pek çok neşriyat vardır çantamdadır. Size gösterebilirim. O zaman da eli kalem tutan

bir muharrir olarak daima yazı yazan ve okuyan bir insandı Hüseyin Cahit. Aslı var mı yok mu diye neden o zaman sormamıştır?

Eğer hakikaten umumi af kanunu çıkmamış olsaydı ve umumi afla failler yakalarını kurtarmamış olsalardı bu hâdise o gün dahi ispatı mümkün vaziyette idi. Bugün de bâzı arkadaşların fikirlerine göre ispatı mümkün durumdadır. Delilleri : Türkcülük dâvası ve Türkiye de İşkenceler adlı broşürde mevcuttur, vardır. Broşürdeki şahitlerin, isimlerine ilâveten bizim de verebileceğimiz birçok isimler mevcuttur.

1944 senesi gelinceye kadar hâkim unsurda, Devlet kuran unsurda bir ırk şuurunun, ırkçılık fikrinin mevcudiyeti iddia edilmiyordu. Tarihen de sabittir ki hâkim unsurda ırkçılık fikri yoktur. Arkadaşlar, İstanbul'un fethinden sonra Büyük Fâtih'in ekalliyetlere karşı gösterdiği müzaheret tarihin de bu Büyük milletin de malûmudur. O güukü müsamaha bugün de devam etmektedir.

Arkadaşlar, hakikaten efradı milleti parçalıyacak, milletin fertlerini birbirinden ayrı gösterecek bir cereyan şeklinde kabul edilmesi lâzımgelen ırkçılık fikri hatalıdır, tehlikelidir.! Memleketi uçuruma götürür. Arkadaşlar, vaktiyle Samet Ağaoğlu Kürşat mecmuasında yazdı. Demokrat Partiye Bakan olduktan sonra başka türlü konuştu. Onu mevzuubahis etmek istemem. Bu memleketin milliyetperver evlâtlarına ırkçı ve turancı damgası vurmak moda olmuştur.

Turancılık nedir? Bana İstanbul'da bâzı gazete muhabirleri Turancılık hakkındaki fikriniz nedir, siz turancımısınız? dediler. Kendilerine şu suretle cevap verdim. Müsaadenizle o verdiğim cevabı aynen tekrar edeyim. Rusya'da dokuz yahudi doktorun mâruz kaldığı muamele İsrail Devletinde akislere sebep oldu. 9 doktorun haklarını korumak için İsrail devleti, geçenliği harekete geçti. Rusya Devleti içinde milyonlarca Türk vardır, onların ıstıraplarını zaman zaman dile getirmek her halde suç olmasa gerektir. Ve oradaki Türklerle Türklüğün son kalesi olan Türkiye Türkleri arasında mümkün olduğu kadar kültür birliğini devam ettirmek Donkişotluk değildir, cevabında bulundum.

Arkadavlar; evet, tarih tekerrürden ibarettir. Hakikaten bu memleketin, temiz memleket evlâtlarının hayalleri bir gün belki tahakkuk eder. Fakat Türklüğün son müstakil kalesi olan Türkiye'nin kaderine müessir olacak bir Donkişotluk, şuurlu ve akliselim sahibi memleket evlâdının hiçbirisinden beklenemez ve bunu beklemek de kimsenin hakkı değildir.

Bir Cemil Sait Barlas var arkadaşlar. İsimlerden bahsediyorum, zaruret hâsıl olduğu için bahsediyorum. Bu memlekette şöyle bir zümrenin mevcudiyetini iddia ediyor: İç meselelerde gelenekçi, dış meselelerde fütuhatçı bir kütle var mı? Bu memlekette hayalperestler, her memlekette olduğu gibi, belki vardır. Fakat Türkler realist insanlardır. Mâceraperest değillerdir. Dünyanın ve memleketin şartlarını bilmektedirler. Birtakım telkinlerle, tahriklerle erkânı hükümetin memlekette hakikaten korkunç bir ırkçılık cereyanı, Turancılık cereyanı varmış gibi hareket etmesi, dün de, bugün de hakikaten efkârı milletin tasvip edeceği bir hareket, bir hâdise değildir.

Sayın Adnan Menderes zaman zaman şu cümleleri sarfetmiştir; demiştir ki, tabutluklar önünde miting yapacağım. Herhalde bunu söyliyen Adnan Menderes'in bu hâdiseler hakkında çok daha kuvvetli malûmatı olması gerekir. Arzuladım, bekledim. Bugün bu vazifeyi kendisinden çok daha az malûmattar olması lâzımgelen sayın Yardımcı'ya devretmiş bulunuyor.

Kendisiyle bu Meclisteki, bu mevzular üzerinde sarih şekilde konuşmak benim için cidden zevkli olacaktı.

Arkadaşlar; sözlerimin başında arzettim. Hiçbiriniz benim sözlerimi kendi şahıslarına ve kendi partisine mâtuf sözler telâkki etmesin. Hata nereden gelirse gelsin (Şeften dümen neferine kadar), hatadır. Hata olduğunu kabul etmek her parti mensubu için hem memleket vazifesi hem de partilerinin inkişafı için bir zarurettir.

Ben sualimin dışında olması itibariyle ve Adnan Menderes'in kendileri burada olmadıkları için, son hâdiselerin muhasebesini âtiye terkediyorum.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar).

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Muhterem arkadaşlarım; kabul buyuracağınıza eminim ki yer yüzünde bu kürsü kadar münazaranın bütün icaplarına, mevzularına

ve sadedin bütün esaslarına riayet edilmesi icabeden bir kürsü daha yoktur.

Bu karşılıklı konuşmalarımızda, mebus olarak, Hükümet olarak bu münazaranın icaplarına riayet ettiğimiz gün işlerin altından çıkabiliriz.

Ben zan ve tahmin ettim ki, bu suale cevabını verdim. Halbuki, Said Bilgiç arkadaşımız şahsımı mevzuubahis ederek: «Celâl Yardımcı bu işi küçülttü, küçülttü, küçülttü ve onu küçülen bu zaviye içinde izah etti.» buyurdular.

Arkadaşlar; huzurunuzda bir mebus arkadaşınız, Hükümette vazife almış bir arkadaşınız olarak bâzı meseleleri büyülte, büyülte, büyülte ve yahut küçülte, küçülte, küçülte ifadede bulunabilmek için hislerimin zebunu olmaklığım icabeder. Benim hislerim ile alâkam yoktur. Belki Said Bilgiç arkadaşımız bâzı mağduriyetler geçirmiş olabilir ve bundan dolayı belki üzüntüler içindedir, onun için belki hislerinin arkasından sürüklenebilir; fakat ben huzurunuzda ancak kanunların mesuliyeti altında, kanunların bana verdiği salâhiyetler dairesinde konuşabilirim. müşterek mesuliyet almış arkadaşımız olarak, neşrü ilân edilmiş bulunan bir kanunla, Af Kanunu ile, suçun mahiyeti ve şümulü ne olursa olsun, cinayetten tutun da rezaletin en yüksek seviyesine vâsıl olsa dahi Af Kanununun şümulüne girmiş, ona mazhar olmuş hâdiseleri ve onunla ilgili olan eşhası burada, huzurunuzda neşrü ilân etmeye, ifşa etmeye mezun değilim.

Binaenaleyh, ancak dâva mevzuu olmuş, niçin olmuş ve neticesi neye münceer olmuş... Bu hâdiseler hakkında sükûnetle, Meclisin vaktini almıyacak nispette bilginize arzedecek hâdiseleri aldım ve arzettim. Said Bilgiç arkadaşımız sözlerinde halen bu suça iştirak ettikleri mevzuu bahsedilen zevatın birer vazife başında bulunduğunu ima ile tenkid sadedinde îzahta bulundular.

Arkadaşlar; Af Kanununa mazhar olmuş bir kitle karşısında...

İRFAN AKSU (İsparta) — Efkârı umumiye mahkûm etmiş ama.. (Gürültüler).

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Müsaade buyurunuz, eğer birer vazife sahibi iseler bunlar, hukuk nizamını güden bir Devletin, itaata mecbur olduğu esaslar dâhilinde vazifelerini ve haklarını teslimden başka birşey yapamazdı.

ŞEVKET MOCAN (Tekirdağ) — İçişleri Tetkik Kurulu âzası olur mu? Başka yer bulamadınız mı?

REİS — Sizin oradan müdahaleye hakkınız yoktur, rica ederim.

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Devamla) — Memur, Devlet kadrosunda, muhterem Şevket Mocan arkadaşımız, kanunların himayesi altındadır. Madam ki, temas ettiniz bunu size arzedeyim.

Devlet mevzuubahis olunca, daha yakin bir tarihte aynı kadroda bulunan bir memur, filân vilâyetten falân vilâyete nakledilen filân memur Şûrayi Devlete müracaat etmiş, bu nakli iptal ettirmiş ve Hükümet ve Devlet müşkül duruma düşmüştür.

Bir hukuk devleti kanunların şümulünün dışına çıkamaz arkadaşlar. Bunu ancak ihtilâl hükümeti ve ihtilâl iktidarı yapabilir. Türk milletinin iradesiyle iş başına bir Devlet nizamını kurarak gelen Demokrat Parti iktidarı her türlü ihtilâlci zihniyetlerden masundur, tenzih ederim. (Bravo sesleri).

Bir noktaya gelince; Sayın Said Bilgiç; Adnan Menderes'in tabutluklar önünde miting yapacağını izah ettiler. Adnan Menderes'in bir heyeti umumiye huzurunda bu şekilde bir söz söylediğini hatırlamıyorum. Eğer Başvekil siyasi mülâhazalarla, siyasi frotmanlar yüzünden bir partinin mâruz kaldığı hücumlar mülâhazasiyle Demokrat Parti Meclis Grupunda veya Demokrat Parti ailesinin içinde hâdiseleri izah ederken böyle bir şey söylemişse, bugün Said Bilgiç arkadaşımız hattâ Demokrat Parti ailesinin dışında olsa dahi onu ifşaya mezun ve salâhiyettar değildir. (Soldan bravo sesleri).

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Said Bilgiç.

SAİD BİLGİÇ (İsparta) — Muhterem arkadaşlarım, dikkat buyurdunuzsa Celâl Yardımcı arkadaşımızın zannettikleri gibi ben, Demokrat Parti Meclis Grupundaki bir konuşmayı ima dahi etmedim. Orada bir zaman ne şekilde konuşulduğunu hepiniz gayet iyi bilirsiniz. Ben tekrarını zait addederim. Fakat Adnan Menderes'in Demokrat Parti Meclis Grupunda, benim de Demokrat Partili bir milletvekili olarak orada bulunduğum bir zamana ait konuşmayı değil, Bursa'da yapmış oldukları ve gazetelere geçen bir konuşmayı mevzuubahis ettim.

İkinci nokta; hislerine tâbi olarak konuştular, dediler. Hayır arkadaşlar, ben kuvvetle kaaniim ki ve burada hazır bulunan arkadaşlarımın tamamı da kaanidir ki hislerime tâbi olarak konuşmadım. Ben dünü çoktan unuttum. 1944 e ait dünü değil birkaç ay evveli içine alan yakın dünü de şahsım bakımından unutmuş bulunuyorum. Bu memlekette bir daha bu kabil hâdiselerin tekerrür ve temadi etmemesi bakımından hatırlamak ve hatırlatmakta elbette ki fayda vardır.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Bir dakika müsaade eder misiniz?

REİS — Niçin beyefendi?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisine karşı arkadaşımız tarafından... (Hayır sesleri).

REİS — Müsaade buyurun, sözlerini anlıyayım.

Niçin söz istiyorsunuz?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — Bundan evvel konuşan Remzi Bucak arkadaşımız... (O geçti sesleri).

REİS — Müsaade buyurun.. Hem reyinize arzetmem, hem de takdir hakkını kullanmak için dinlememe imkân verin.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — C. H. P. ye karşı ve Halk Partisi Grupuna karşı hakareti tazammun eden ağır kelimeler sarfetmiştir. Söz istiyorum. (Olmaz, Tüzük müsaade etmez sesleri).

REİS — Tüzük bendenizce malûmdur ve keyfiyet 95 nci maddeyi ilgilendirir. Bu itibarla 95 nci maddeyi okuyayım ve ondan sonra takdir hakkımızı istimale lüzum var mı, yok mu; düşünelim.

İçtüzüğün 95 nci maddesini okuyorum :

«Kendine sataşılan, yahut, ileriye sürdüğü düşüncenin tersine bir fikir isnatlanan milletvekilinin her zaman söz istemek hakkıdır. Bu halde o milletvekili ne için söz söylemek zorunda kaldığını bildirir ve Başkan meseleyi ölçümler.

Başkan buna yer olmadığını bildirip de milletvekili direnirse, Kamutay, görüşmesiz ve gösterme oyu ile mesele hakkında bir karar verir.»

Şimdi Atıf Topaloğlu'na, filhakika arkadaşımız Remzi Bucak'ın beyanları arasında sataşma mahiyetinde bir kelime irat edildi. Telâffuz edildi. Sataşma telâkkisi ile kendilerine istedikleri sözü verdim. Fakat C. H. Partisi Gurupuna hakareti tazammun eden bir sözün vukuuna arkadaşlarım da işaret ettikten sonra, tekrar kanaati takviye etmeden böyle bir halin vuku bulmadığı kanaatine vardık.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Bir milletvekiline tecavüz vâkı olursa nasıl cevap vermeye hakkı varsa, birçok milletvekilleri tecavüze uğradıkları takdirde onların da cevap vermiye hakları vardır. Bütün C. H. Partisi milletvekillerine «utanın» diye hitap etmiştir.

REİS — Siz de direniyor musunuz?.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Evet efendim.

REİS — Faik Ahmed Barutçu, Remzi Bucak'ın sözlerinin, C. H. Partisi Gurupuna sataşmayı tazammun eder mahiyette olduğunu iddia ediyor. Ve söz istemekte direnmektedir. Riyaset Divanı bu kanaatte değildir. Kendisine söz verilip verilmemesini oylarınıza sunacağım. Halk Partisi Gurupuna Remzi Bucak'ın sataşması vukuu kanaati üzerine, Faik Ahmed Barutçu arkadaşımızın Halk Partisi adına konuşma veya konuşmamasını reyinizle halle mecbur kalınmıştır. Bu suretle konuşmasını arzu buyuranlar lûtfen işaret versinler.. Etmiyenler... Konuşması Kabul edilmemiştir.

Gündeme devam ediyoruz.

13. — İsparta Mebusu Said Bilgiç'in Türkiye Millî Talebe Federasyonu tarafından yabancı memleketlere tertiplenen seyahatlere ve Talebe Federasyonuna şimdiye kadar yapılan para yardımının miktarına dair Millî Eğitim Vekilinden sözlü sorusu (6/956)

REİS — Millî Eğitim Vekili burada bulunmadıkları için gelecek Birleşime talik ediyoruz.

14. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Büyük Doğu Mecmuasının günlük gazete haline geldiği ve kapandığı tarih ile bu müddet içinde aldığı resmî ilân bedelinin tutarına dair Başvekilden sözlü sorusu (6/961)

REİS — Celâl Bey burada yoklar.

İÇİŞLERİ VEKİLİ ETEM MENDERES (Aydın) — Ben varım, kendi maddeme cevap veririm.

REİS — Hangisine?.

ETEM MENDERES — 15 nci soruya.

REİS — 14 ncü sual mevzuubahistir.

(Celâl Bey geldi sesleri), (Vakıt geçti sesleri).

15. — Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, Kars'ın iktisadi kalkınması için hazırlanmış bir program mevcut olup olmadığına mevcut değilse ne zaman hazırlanıp tatbik edileceğine dair Başvekilden sözlü sorusu ve geri verilmesine dair önerge (4/346) (6/1012)

REİS — Sual hakkında bir takrir var okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

Gündemin otuz sırasında kayıtlı sözlü sorumu;

Devam eden bir kışın hayvan besim yemlerinde bir kıtlığa sebep olabileceğini düşünerek, Hükümetten tedbir talep etmiştim. Hamdolsun havalar müsait gitmiş, tehlike zail olmuştur. Bu sebeple geri aldığımı saygı ile arzederim.

Kars Milletvekili
Sırrı Atalay

REİS — Vâkı talebe binaen soruyu iade ediyoruz.

(Vakıt geçti Başkan, sesleri).

REİS — Vaktin ademi müsaadesine mebni 8 Mayıs Cuma günü saat 15 te toplanmak üzere Birleşime nihayet veriyorum.

Kapanma saati : 18,45

T. B. M. M. Basımevi